

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Liber Primvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

NICETAS.

SEV

TRIVMPHATA

INCONTINENTIA.

LIBER PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

SERMONIS INGRESSVS.

Parthenius & Aedesimus colloquuntur.

ARTHEMVS. In manu mihi erat his diebus Hieronymus, ille linguarum totiusque antiquitatis doctissimus scriptor, & Orbis Oraculum, de quo non immerito ferebatur illud: *Neminem scisse quod HIERONYMVS ignoraret.* ADESIMVS. Breviter simul &

copiose laudas doctorem laude dignissimum, cuius si vel epistolas solum evolvas, magnam eruditionis thesaurum inuenies eruendum. PARTH. Has ipsas legi, quibus libro tertio miscet res gestas Pauli primi anachoreta, ubi mentionem inijcit Egyptii juvenis, cuius heroicam virtutem, nulla, putem, unquam secula satis obstupescunt. ADES. Hoc ipsum non ita pridem, & legi, & pæne in saxum steri. Quid nos, Partheni, ad Heroas istos? PARTH. Ita est; sed quæso te, si quidem plura super hoc liber disserere, hanc tu mihi sellam occupa, sedentes ceptum sermonem pertexemus, nam novi te è gente Peripateticorum non esse, & Dion olim putat, uti arcum & lyram, ita & homines quiete vigere, & Stagirita scitum est: *sedendo & quiescendo animum fieri prudentem.* ADES. Sed num, Partheni, de Castitate disserturis quies adeo est commendanda? nosti illud de Egyptio adultero: *desidiosus erat.* PARTH. Quietem, mi Aedesime, non otium, non desidiam suasi. Sed ad rem, & NICETAE nostri palæstram propius inspiciamus. ADES. Sed hac lege, ut tu mihi Theseus sis per omnem hunc explicandi labyrinthum. Ego Hieronymum sumo, & ad verbum lego, te auditurus interpretem.

§. I.

Stratagemata continentis studium.

ALIUM juvenili ætate florentem, in amoenissimos hortulos præcepit abduci: ibique inter candentia lilia & rubentes rosas, cum leni murmure aquarum iuxta serperet rivus, & molli sibilo arborum folia ventus præstringeret, super extractum plumis lectum resupinari iussit: & ne se inde posset excutere, blandis serico nexibus irritum relinquit. Quod cum, recedentibus cunctis, meretrix speciosa venisset, cepit delicatis colla stringere complexibus, ut corpore in libidinem concitato, se victrix impudica superjaceret. Quid ageret miles Christi, & quod se conferret, nesciebat. Quem tormenta non vicerant, superaret voluptas? Tandem cælitus inspiratus, præcisam morsu linguam, in osculantis se

A faciem expuit: ac sic libidinis sensum, succedens doloris magnitudo superavit. PARTH. O factum, Superi, omnibus retro sæculis inauditum! omnibus post sæculis S. Pauli obstupescendum! Hoc est pugnare, hoc vincere, hoc triumphare! Eandem ego historiam ex Nicephoro veteris nonnihil aliis, conscripsi nuper. Exercendo stylo, libetne audire? ADES. Libet quàm maximè. Milles hoc mihi narra, nunquam satiabis has aures. PARTH. Ergo recitare jubes? ADES. Et jubeo & volo: recita. PARTH. Ergo animum & aures adverte.

CAPVT II.

Illustrissimum NICETAE facinus paulo fusius narratum.

IACET priscum ævum sui Anaxarchi libertatem, qui in vinculis tortus, linguam dentibus præcisam, in tyranni os expuit. Ne superbi, mi Anaxarche: Viros ego tecum vel cum Murio, aut Aquilio, aut Regulo comparem? pueri & muliercule nostræ, vobis sæpe non pares tantum, sed superiores longè, & vel in arctissimis vinculis liberiores sunt. Satis id ostendit Egyptius ille juvenis, NICETAS, cuius plus quàm heroicam libertatem & fortitudinem, nemo satis, non dicam, laudet, sed nec miretur satis. Felicem te, dicebat Rex Macedo de Achille, qui virtutis tuæ præconem nactus es Homerum; idem ego de hoc juvene verius: Felicem te, NICETAE, qui tuæ virtutis panegyristen nactus es Hieronymum. Et videte mihi obsecro inter quos & quàm indiosas catenas, libertatem suam sit professus, castissimus hic Achilles noster, cui longè periculosior scena fuit instructa quàm socio. Lectus erat supra omnem Sardana-pali plumam & Heliogabali olorinam culcitram mollis & delicatus; in hunc abjectus juvenis, non ferreis sed bombyciniis vinculis ligabatur. Jam actum esse dixisses de retinendâ pudicitia inter tot insidias. Circum circa Voluptas sua invitamenta disponebat, quibus pudica mens suæ castitatis propositum vix potuit non vendere. Stabant foliorum germine renidentes arbores, quæ cum hilari odore gratas diffundebant umbras, & clementi brachiorum motu dulces susurros obsibilabant. Has inter loquax rivulus & omni crystallo nitidior errantibus ludebat aquis, & querulo rore lapillos vexabat. Unde pæne musico concentu pullabatur. Utrunque flores & copiosa Zephyri familia. Hinc è viridi prato argentea ridebant lilia, illinc purpurascens rose promicabant; istinc Narcissorum nivem & ebur, Hyacinthorum sanguis & aurum acuebat; ventulus ab omni parte placidissimus aspirabat. Heu! quid facies Christiana libertas? undique ad voluptatem invitatis; in tot

horum lascivia, in tanta odoris fragrantia; & invitatrici huic voluptati resistes? & quomodo tot pedicas abrumperes? En, adrept etiam petulant vultu femina, quae tot in te faciet vincula, quot verba, & ut basiliscus solis oculis necabit. Heu, miserande juvenis! Quomodo ab hac te viperâ servabis illasum? nulli unquam sua magis captiva fuit libertas quam tibi. Oculis aperis? à formâ tibi laqueus est. Hos claudis? aures patent, per quas veneni satis insillitur. Sed neque manus pugnis, aut pedes calcibus castitati tuae succurrere queunt. Ah! amissa videtur integritas, & expugnatum tot machinis pudicum pectus. Credibilis videtur, Romanum parricidam in culeum cum cane, serpente, gallo gallinaceo atque simia insitum, à vulnere servari posse innoxium, quam te, ô juvenis miserande, à libidinis peste immunem. Quidquid agas, confictus teneris, nec pater vel spes evadendi ulla. Lascivus Cupido ab omni parte tibi imminet, atque jam jam, quod in te venenavit telum, emittet. At, ante victoriam cecinit triumphum Venus, reperit consilium Christianus hic Athletes, in letali hac arenâ. Invenit sibi viam, qua victrix Castitas hostem suum triumpharet. Nam, dum sic undique oppressus juvenis vicinissimum periculum contueretur: Quin, ait ipse secum, exurgis lae pudor, & quibuscumque potes armis, te ipsum defendis? sola lingua vinculum non sentit. Recte est: lingua mihi telum erit: malo esse mutus, quam parum castus. Dixit, & generosissimo vulnere, mediam sibi linguam praemordit, eamque in frontem lupae quae fronte caruit, sanguinolentam ejaculatus est. O NICETA, ô macte virtutis & animi juvenis! qui tot ex Orco compedes rupisti, & virginei pudoris libertatem, in tutum asseruisti, fauce pro pharetra, lingua pro sagitta fortissimè usus.

§. I.

DES. O caelum, ô terra, & ô maria Neptunil quid simile in omni historia, profana & sacra; veteri, novâ, Romanâ, Graecâ reperire est? verè huic juveni acclamari potuit FACTVM BONVM, factum admirandum, praesigne, obstupefendum. Nihil ad hoc Lacon ille adolescens fecit, qui bello captus, identidem clamabat, non serviam: & ut primum iustus servili & contumelioso ministerio fungi, illisum parieti caput rupit. Quid Mutii dextera ardenti foculo castigata? Sed neque sicam Lucretiae sanguine stillantem miror, casta illa esse voluit, cum castitatem amisit. PARTHE. Habuit quidem & priscum avum magna Castitatis exemplar: Xenocratem laudo, Scipionem praedico, Alexandrum Macedonem ob hoc veneror, Spurinam & Democlem admiror, solum NICETAM obstupefco. Xenocrates, illius fuisse dicitur verecundia, ut si quid vel in bestiis impudici videre contingeret, aversis illud & retortis oculis continuò damnaret: Scipio commendatissimae formae virginem sponso, uti eam acceperat, intactam restituit, tam sui quam libidinis victor. Alexander Rex, Darii filias & conjugem, mirae elegantiae feminas, nec oculis quidem voluit attingere. Spurina proprii vultus elegantiam vulneribus confudit, ne alios ea ureret; Democles in bulliens ahenum insiluit ut stuprum effugeret. Uterque Castitatis generosus propugnator, neuter tamen cum NICETA nostro conferendus. Et quia Circum hunc ingressi sumus, libetne pedem protollere, & quâ possumus, hoc stadium emeriti? DES. Vacamus ambo: nec est quod reculem, praesertim si tu manu ducas. PARTH. Sed si errem, veniam dabis: incidi nuper in versiculos, pauculos illos, atque si verba species, parum delicatos & teretes, sed sensu opulentos, & nescio an brevis quid legeris, & simul utilius. Triplex illis inscriptio, nec nisi sex universum sunt: En, recito:

INCONTINENTIAE ET LIBIDINIS INVITAMENTA.

Otia, Mensa, Libri, vaga Lumina, Verba, Sodales.

Hac tolle, hanc minue, hos muta, hac claude, hac fuge, vita hos.

INCONTINENTIAE ET LIBIDINIS EFFECTVS: Corpus, Opes, Animam, Ingenium, Famam, Virtutes, Debilitat, perdit, necat, impedit, inscit, auferit.

INCONTINENTIAE ET LIBIDINIS ANTIDOTA: Lectio, Flagra, Preces, Confessio, Lympha, Labores, Portarum excubiae, Christi praesentia, Paene.

AEDS. Memoriae juvanda facti sunt, nec displicenti sed qui tu me hodie manu ducis, incipe Partheni, & explicata illa tuorum versuum aenigmata, ne cui Arabicè locutus videaris. PARTH. dimitte jam paucos hos Epicos: alios post subdam de NICETA meo, qui, nisi luxuriae malum ingens habuisset cognitum, non illud adco fuisset detestatus, ut cum summo dolore balbus esse maluerit, quam cum paratâ voluptate impudicus.

CAPVT III.

Primum INCONTINENTIAE invitamentum OTIVM.

Nihil ad vitia seu discenda, seu committenda proclivius, quam otiosa vita. In ludo Vitii OTIVM Magister est & primarius doctor. Et ne mireris: Draco. Otium canis lege, qui Otii damnati essent, capite mulcebantur. Ad libidinem maximè trahunt.

Otia, mensa, libri, vaga lumina, verba, Sodales.

En, antesignanum OTIVM. Non est quod hic quidquam controvertamus; omnium vitiolorum usitatum pulvinar est Otium, quid ni etiam sit luxuriae? Et oraculum est, quod olim affirmatè Diogenes edens: Libido, inquit, est otiosorum negotium. Portentum est profecto, homo otiosus & castus, atque uti cognata sunt vitia, mentiri & furari, illico enim ego tibi furem ostendam, si tu mihi mendacem: ita prorsus, proxima sibi sunt nihil agere, & male agere; tempus perdere, & Castitatem non retinere; otiosi, & luxuriosi. Ovidianum illud titissimum nolli:

Queritur Agyllus quare sit factus adulter & in promptu causa est; desidiolus erat.

A desidia pleraque libidinis incendia excitantur. Otium favilla libidinis. Atque utinam parentes & magistri hic attentis vigilent, suis ut torporem omnem excutiant. Exemplo praeterea parens ille apud Satyricum:

at nunc

Post finem autumnus mediâ de nocte supinum Clamosus juvenem pater excitat, accipe ceras; Scribe puer, vigila; causas age, perlege rubras Majorum leges, aut vitem posce libello.

Magni Imperatores, cum malè parere militem vident, aliquo Sen. ep. 56. labore compefcunt, & expeditionibus detinent. Nunquam vacat lascivire distracti. Revera,

Otia si tollas perire Cupidinis arcus, Contemptaq; jacent & sine luce faces.

Siquidem eodem magistro monente:

Quam platanus rivis gaudet, quam Populus undâ, Et quam limosa, canna palustris, humos; Tam Venus otia amat.

Otiosus enim, uti verissimè Romanus Sapiens, non sibi Sen. ep. 55. vivit, sed quod turpissimum est, ventri, somno, libidini.

§. I.

Sed graviore tibi testes adduco. Mellissimus doctor Serm. de Bernardus: Sicut, inquit, per rimam sentina aqua la- S. Andrea. tener intrat & excrefcit, donec navis per nautarum incuriam Otium est demergatur: ita ex otio atque ignavia cogitationes pravae, & causa viti- concupiscentia multiplicatur, donec navis cordis, eis succum- tiorum, bens, in peccato periclitetur. Otii hostem capitalissimum scias fuisse Bernardum, qui sermone submonens: Omnium, Ep. ad frat. inquit, tentationum & cogitationum malarum colluvies est demor Dei. otium,

INCONTINENTIA
LIBIDINIS
EFFECTVS
ANTIDOTA
OTIVM
EXEMPLUM
INCONTINENTIAE
LIBIDINIS
INVITAMENTUM
OTIVM

Præfata
causam
exempla.

Compen-
dium opo-
rit.

Serm. 1. de modo bene vivendi. **O**rium, summa mentis malitia, malorum omnium sentina, mors animæ. Et ut sciretur quàm cavendum esset Orium Castitatis studio: *Luxuria*, inquit, citò decipit homines otio deditos, & gravius urit si quem otiosum invenit: industris & labori cedit.

Lib. de perfect. grad. cap. 9. **L**aurentius Justinianus, vir perinde sanctus ac doctus: sicut aqua, inquit, quæ caret decursu ac jacet in foveis, putrescit: ita & corpus otii tabe confectum concupiscentiarum ac voluptatum carnalium parit ac nutrit insaniam. Id alibi confirmans: quemadmodum, inquit, ex temperato labore carnis incendia cohibentur, sic ex otio foveantur & crescant. In magnatum culinæ, pigritia coquorum id compendii reperit, cum ignis segnior est, butyrum affundant, ut ad flammam irruent. Idem præne diaboli calliditas facit: cum libidinum ignis in nobis fractior est, tunc & oleo, & pice, & butyro illum reddit vivacissimum. Cibus potitque copiosior est oleum; pix, libri obsceni; molle butyrum, turpe otium: ad hæc fomenta facilis exurgit flamma. Qui castitatem odisse vult, amet otium.

§. II.

Catull. ad Lesb. Senec. ep. 12. Eccl. c. 33. vers. 29. **O**rium & Reges simul & beatas perdidit urbes. Orium iners & languidum, solam requiem complectitur, quo nil sædus, nil similis est sepulchro. Orium sine luctibus, mors est & vivi hominis sepultura. Proximæ sanè agnationis sunt OTIVM & VITIVM. Multam enim malitiam docuit Otiositas, ut rectè mater, augurum, & omnium virtutum noverca dicatur. Nullus fructus est Oti, sed dispendium semper maximum: Orium, res una omnium disciplinæ inimicissima est. Orium non tantum non acquirit nova, sed etiam acquisita consumit: & vix quidquam est, quod viam ad gehennæ fauces æquè facilem planamque reddat atque Orium, quod etiam fortissimum quemque in diversâ vita suaviter impellit. Multam malitiam docuit Otiositas.

Orium est via ad vitium. Præclare scripsit **P**ortius **C**ato, necesse esse ut sua cuique vitæ ratio constet, id certè nisi operoso & laboris amanti contingere non potest, & sanctioris quidem vitæ ratio processu gaudet & crescit, cessatione torpescit & deficit. Cui verò vitam per dedecus placet exigere, Orium sectetur, & à scopo suo quàm minimè aberrabit. Declivis, & ad omne flagitium compendiosa via est Orium. Vis veram huius monstri descriptionem? Pulcherrimum omnium vitiarum breviarum & epitome est Orium. Mens otiosa in mille facinorum furias discurrit, Multam malitiam docuit Otiositas. **A**des. Pletique omnes contra OTIVM diserti sumus, & nonnunquam ore tragico illud declamamus: at interim suavius nobis esse credimus, cum vacamus; otium melius reprehendimus quàm fugimus. Videmus meliora & probamus, deteriora sequimur. **P**ARTH. tantò peiores sumus, quantò dulcius nobis est hoc pessimum malum. Verè, Multam malitiam docuit Otiositas. Hactenus in otium dixisse satis sit.

CAPUT IV.

Secundum INCONTINENTIÆ invitamentum, MENSA LAVTIOR, SATVRITAS, GVLA.

Res in aperto est, & pridem certa: sine Cerere & Libero frigere Venesem. Cum enim totum illud domicilium interioris hominis, esca stipatum, vino inundatum, decoquendis excrementis inæstuat, quid tam in propinquo superest, quàm ad Lasciviam sapere? tunc enim libidinosus nec tenebras expectat, tunc impudicus morbum publicat; tunc petulans nusquam manum continet: & licet omne vitium deregatur in ebrio, libido tamen plurimum. Ita dum corpus fartum est, & cuticula bene curata, ante omnia vitia resurgit libido, quæ annis sæpe integris jacuerat emortua, aut certè sopita

A languerat, vires resumit, maximè dum adulteriis cæcata vala propinant vinum, tanquam per se parum doceat libidinem temulentia, ut necessum proinde sit vinum ex libidine haurire, si lascivire lubeat. Nec vulgi dictum hic errat: post epulas chorea, cui & facta pagina adstipulatur: Sedit populus manducare, & surrexerunt ludere. Sed lufum non bonum, lufum impium, ideo vigilanter monet gentium Doctor: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. **E**phes. 5. Et nosti, mi **A**delime, quod veteri & vero adagio dici mus: Nuncquam fames adulteria genuit. Quod divinus **E**zechiel clarissimè pronuncians: Hæc, inquit, fuit iniquitas Sodomæ, superbia, saturitas panis, & abundantia & otium ipsius, & silarum ejus.

§. I.

Ita plerumque post lautiorē mensam, post saliares cenas, post epulas copiosiores, ab homine nonnihil divertimus, & quandoque etiam in pecudes degeneramus: Intransatus est dilectus & recalcitravit. Intransatus, im- **B** pinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo. Ita lex vitiorum certa est, ut lascivia gine substructa sit lascivia. Ut non miteris apud eos in continentiam, apud quos repereris offertam mensam. Et queso te, vel rationem tu tuam interroga: famène an saturitas Virginitatis sit amicus? Tutius, puto, habitat pauperum tabernaculum Castimonia, quàm Regum turres & aulas. Tibias scis tum maximè fridere, cum maximè inflantur, & plenæ sunt vento: ita profus corpus humanum habet; tunc potissimum in lasciviam petulantiam exæstuat, cum plurimum ab epulis vinoque calet. Optime **G**regorius: Ex uno Gula vitio, innumera vitiorum agmina nascuntur, ad confectum animæ producantur. Vnum quidem Gula vitium est, sed aculei libidinis innumeri sunt, qui præcedentem illum quasi regem sequuntur, qui lata quidem suggerunt, sed ad æterni flentis lamenta perducunt. Hæc totidem verbis **G**regorius, qui, silere si velit, loqueretur experientia. Quam multi perdidit pudicitiam, quia noluerunt vincere Gulam. Unde vox illa castissimi Hilariis: Pa- **C** leis te pascam, aselle, non hordeo. Itaque opiores mensas adeo abhorret Castitas, ut tum demum victoriam speret, cum corpori, velut jumento, delicia omnes negantur.

Verum ab hac lege, nimium quantum recedit hoc ævum nostrum. Atque jam sæpe animum meum subit cogitare, an non prisca illa sæcula, sanè non aurea, sed ferrea vel plumbea redierint, de quibus divinus **L**ucas: In diebus Noë, ait, edebant & bibebant, uxores ducebant, dabantur ad nuptias usque in diem, qua intravit Noë in arcam, & venit diluvium, & perdidit omnes. **A**ævum hoc nostrum cōsidera, & fateberis parissimum cum illo veteri Noëmi. Edicitur, bibitur passim, affluenter & salutariter. Neque hoc satis (venia sit à tuis auribus mi **A**delime) vomitur & luditur certatim, qualem scilicet lufum luserat **U**do ille infelicitissimus Magdeburgensis antistes. **N**uptiarum etiam & chorearum ubique satis est (urbes ingredi, & mecum senties) ubique Hymenæus & **D** Thalassius personant. Hos mores, credo, perleverabit Orbis, dum veniat non Noëmus, sed Christus, & ab iridis tribunali decretoriam sententiam pronunciet in omne humanum genus.

§. II.

Ergo, si Veneream hanc flammam immixtum vis ire, mensæ saginam minue, cibum potumque tibi adime. Luxuriam lubinde videmus fugere, dum fovemus. Canem tibi molestum vis abigere, & panem pro- **C** jicis? Libidinem vis vincere, & ventrem refercis? Hoc est operam ludere. Quid Castimonia inter epulas & delicias queris, quam Hieronymus inter prolixas abstinentias & plagas agrè reperit: Ergo quantum potes, circumfere corpus tuum, & animo locum laxa. Id agere debemus,

debemus, ut irritamenta vitiourum quam longissime profigiamus. Indurandus est animus, & à blandimentis voluptatum procul abstrahendus. Isteus Assyrius, teste Philostrato, interrogatus: equas epulas iudicaret suavitissimas? Ista, respondit, curare delit. Utinam & nos, Aedime, has curas corporis desierimus curare; mens rectius haberet. Imperio animi, corporis servitio utendum, nec plus fidendum huic seruo quam hosti. Hieronymus certe sol ille solitudinis, integritatis hebdomadam inedia, maligniorem in se flammam compressit; oculos caelo inhærentes, & quasi caveâ suâ egressos, lacrymarum pluviam sequebantur. En tibi, & aqua pugnavit in hunc ignem, & alimenti subtractione. Sed pertexamus ceptum versiculum; ita is habet:

Otia, Mensa, Libri.

ÆDES. Attentum habes auditorem, securus perge.

CAPUT V.

Tertium INCONITNENTIÆ invitamentum.
IMPVRI & OBSCOENI LIBRI.

P Estis ipsissima sunt hi tales libri, & certissimum venenum legentium; & quod longè pessimum, ubique obvium est. Hoc genus toxici, & liberalissimè quacunque spatum reperies, neque enim uno tantum idiomate obscœnitas in libros irrepit, omnibus grassatur linguis: Germanicâ, Italicâ, Gallicâ, Hispanicâ, Belgicâ, Latinâ, Gracâ; solutâ, & ligatâ oratione, suntque hoc fœdo scribendi genere, prisicorum & recentium plurimi infames, & quibus alii historias texunt, alii satyras scribunt, alii poemata pangunt, illi fabulas concinnant, isti alium scribendi Circum ingrediuntur, in quo cum veris, tum fictis narrationibus, historiis & fabulis hoc unum agunt, ut lectorum animos Veneris lue venent, & ut minimùm ad cogitationes impuras, si non ad lascivos sermones, & ipsos ausus pelliciant. In hos tales jure commotior Tullius; *Mollunt, inquit, animos nostros, nervos omnes virtutis elidunt.* In horum albo sunt plerique omnes prisici poëtæ, fabulatores, satyrici; non nomino ne nosse doceam. Horum omnium scripta si castigata non sint, & ab obscœnitate fordibus eluta, lectori merissimum venenum sunt: non tanget hos, quisquis Castitatem cordi habet. Ovidius ipse ob hoc ab Augusto in exilium relegatus, nec à Tiberio revocatus, cautè id monet;

Eluquar invitus, teneros ne tange poëtæ;

Submoveo dotes impius ipse meas.

Audisne, ipse pestilens poëta vociferatur: ne me attingas, abi, recede: prædicat periculum, malum antè denuntiat. Proclamatque, fuge, procul esto, ne inficiaris. Tu verò inferis te, & irrui; & nec amicorum revocantium, nec hostium repellentium voces audis; tangis, legis, relegis, expendis magis scriptis quam divinas paginas. Ergo jure vox è caelo intonat: *Quis miserebitur incantatori à serpente percusso, & omnibus qui appropriant bestis?* Tu igitur ne tange hos, quisquis infici non vis, & perire. Neque enim hi pestilentissimi codices aliud sunt Origeni, quam ranæ Ægyptiæ; Hieronymo glandes & siliquæ porcorum, Augustino flumen Tartareum, in quo miserè devolvitur ad inferos humanæ gentis pars magna.

S. I.

AT verò dicas: hinc verba disce, hinc stylum acu, hinc eloquentiam haurio, & ritus veteres cognosco. Nimirum, discere vis bene loqui, & malè vivere. In hoc luto quærere? Itane, mi juvenis, ex olerio isto tantum tibi eruditionis accedet? perinde atque si Musæ natæ sint & donatæ cum his Veneris satellitibus. Et deinde, si ita, mi juvenis, sine his eruditionem parari nō

Tom. I.

A posse puras; nūquid satis est jacturam facere doctrinæ quam pudicitia? & velle potius minis eruditum, quam minus castum esse? At istud mantelum est & prætextus vanissimus, sine hoc obscœnorum scriptorum lenocinio scientiam, stylum, eloquentiam non constare.

Si ego tibi, mi Aedime, Falernum capaci auro vel Araneus in gemmâ propinem, prius tamen fœdum araneum in vino, ob hoc generosi potus carchefio commoluisse; responderetne propinanti? Tantine apud te esset Opimianum vinum, vel rari artificii Chrysideron, ut oculistuis certum periculum punctionibus non crederes, sed allicientis gulæ pareres? tam fungi te & fatuum non credo. Simillimum prorsus in his libris est: phrasis, stylus, elocutio velut aurea patera blandiuntur oculis: vestis insuper, libri; purpurâ & auro nitens, icones in æs incisæ, dictio vernans & florida, fabulæ etiam & facietiores historiolæ, ritus prisici ævi, velut vinum edentulum, & centum annorum Opimianum, invitant ad hauriendum, ad legendum. Sed cogita quam pinguis hic innatet araneus: lascivia, obscœnitas, libido hic latent: mors in hæc pocula ructavit: præstat hic situm ferre, quam mortem bibere.

Libri certè inhonesti quâvis colubrinâ sanie pestilentiores sunt & perniciosiores. Namque obscœnus scriptor, omnium horarum leno est, nulloque non tempore ad impuros cogitatus, motusque invitat & letali peste inficit, quos obsecuentes habet, atque in exitium suum curiosos. Ita fit ut multò maxima sit horum librorum, & Librorum turpium picturarum perniciēs, cum illi tectæ fœditatis obscœnolingens involucri alliciant, istæ tenaci oculorum visco rû scripto decipiant, & Castimoniam suaviter expugnent. Neque res quid. talium librorum auctores aliud faciunt, quam qui fontes publicos veneno inficiunt tot funerum rei, quot quot inde biberint.

S. II.

SVrena, Parthorum Dux, Crasso unâ cum plurimo milite atque filiis interfecto inter prædam Aristidis Milefia reperit, & ob id Romanis plurimùm insultavit. Quid cacodæmon faciet in morte, cum Ovidius & Amadisios &c. morituroculis ingeret, quos tanti studii legebant, forsitan etiam re divinâ ob id facile temerè neglectâ. Scis, mi Aedime, quid olim Hebræi ad Romanum tribunal succlement; *Non hunc, sed Barabbam.* Itidem prorsus spurcorum scriptorum lectores faciunt, & grandi voce, hoc est, opere ipso succlement: Non hunc, non libellum de Imitatione Christi, non stimulos Virtutum, non Claudium Viexmontium de Pœnitentiâ, non Dominicum Cadelam de Virginitate, non Franciscum Brunum de Christo, aut Christi matre, non Ludovicum Granatensem pro pietate plurima scribentem, non Franciscum Arias de imitandâ Beatissimâ Virgine differentem, non Ludovicum Richeomum de Peregrino Lauretano loquentem; non hos volumus, apage cum talibus. Sed neque Didacum Stelam de Mundi contemptu, neque Gabrielem Inchinum de omnium Novissimis, non opus Marianum Martini Deltii, non sacras meditationes Ludovici de Ponto; nullum horum, sed Barrabam, sed Amadisium Gallicum, copiosum illum & illustrem scriptorem, qui ultra vicenos quatuor libros cōscripsit. Da Heliodoros, Arbitros; da Madaurense, Faustos, hos volumus, non illos alteros morosos scriptores. Itane vos, Christum & Christianas lucubrationes tam facile repudiare, admittere Barrabam, parricidas libros in exitium vestrum petere & fovere? Dixi jam supra, obscœnas has chartas ranis Ægyptiis similes, quæ abscono carmine pestrepebant in omni domo, ipsas etiam mensas fœdabant, ipsas etiam cubacula turbabant. Ita sacra pagina: *Qua ingredientur domus, exod. cap. 8. &c. Rectè, in stratum: nam & dormituro, imò & dormienti hæc tales obscœnæ ranæ sese ingerunt.* Et hinc, mi

E c

Ædifi-

Adeſime, etiam cum dormimus, ſæpe culpâ non caremus; ſomnus etiam in noxam nobis abit, quia cum vigilaremus, ſine noxâ non fuimus. Et quæſo, quæ tandem hæc noſtra infania eſt? jam proximus ardet Ucalegon, ac flammas vomit caminus noſter, & nos reſinam & oleum affuſuri accurrimus. Quid opus, libidinem his libris accendere? jam antè ſevit nimium quantum in humanis membris, à protoplaſti letali morſu. Satiſ profecto foret vel oculis carere, quàm illis tam malè uti.

§. III.

Lib. 12. Antiq. Iudaic. c. 2. proxime finem.

Narrat Joſephus, Theopompum mente morum fuiſſe, diebus triginta, quod fuiſſet circa legem divinam curioſior: Theodectæ verò poëtæ cum aliquid è ſacro volumine tragediæ ſuæ inferere tentaret, oculos glaucomate ſuffuſos caligaſſe. Quod ſi nec ſanctæ quidem (ſic loquar) curioſitati ſit venia, quæ erit impiæ illi & ſædæ? non bene conveniunt, nec in unâ ſede morantur, Virginitas & Curioſitas, hæc præſertim in læſivis paginis. Conſuluit ſibi Nonnus poëta, qui Dionyſiaca ſua diſceperſit, & ſtylum ad ſacra convertit. Aeneas Sylvius, dein Pius II. Pont. Max. dum illi viſebant genua, quædam licentior calamo in lucem dedit, quæ maturioris jam ævi, primus ipſe iudex damnarit; plurimum etiam ut ea omnia ſuppreſſum iret, laboravit. Hinc ejuſdem voces illæ & preces: Seni magis quàm juveni credere: & Pontificem pluris, quàm hominem privatum facite; Aeneam rejicite, Pium ſuſcipite. Joannes Picus Mirandula libros amorum ab ſe compoſitos exuſit. Novi ego, qui ſub vitæ finem verſiculos ejuſcemodi molliores hoc veſtu damnarit:

Ite mali verſus, animam qui perditis; ite.

Ævo noſtro, Laurætiſ Gambara, Petrus Bemboſ, Franciſcus Petrarcha, Torquatus Taſſus, Petrus Ronſardus, plures alii acerbè demum deplorarunt, quidquid olim calamo minùs verecundo exarant. Ita hi libri nuſpam tutiore ſunt loco, quàm cum in flamâ ſunt. Sed ex te, quiſquis ejuſcemodi chartas revolvis, quero: admittetne in ædes tuas lenonem aut lenoniæ artis vetulam? apage tu mihi hos tales hoſpites in honeſtâ domo, reſpondebis credo. Atqui, mi juvenis, obſcœni libri & imagines omni lenone peiores ſunt, ut qui omnibus horis pelliciant. Malus homo ſubinde boni conſilii eſt auctor, at ex libro malo & læſivo honeſtatem nunquam condiſces. Hic, uti venenata beſtia tolli poteſt, mutari non poteſt, idem ſemper & ubique ſibi ſimilis, peſtilens, animorum corruptor, everſor candoris, pudoris, ſanctitatis, univerſæ virtutis; doctior protervia, inverecundiæ, læſiviæ, vitiorum omnium. Nulla Circe, nullæ Sirenes, nulla Hydra aut Harpyia tam viroſa aut noxia fingitur, atque ſunt impura volumina. Quare Concilium Lateranenſe & Tridentinum, à Chriſtianis oculis & manibus, ea meritò ſeverâ lege arcent. Si enim ſanctiſſimus vir Hieronymus ad Chriſti tribunal flagellatum ſe aſerit, quod Ciceronianus eſſet, quid tu Catullianis, Propertianis, Amadiſianis, futurum cenſes? Ad e. ſ. Perſuades, Partheni, nec diſſero quin hodiernâ aut craſtinâ luce bibliothecam meam recenſeam. Si quos hujus notæ libros reperero, expellam hoſpitiſ. Sed quid de picturis cenſes, quæ cum veſte honeſtatem exuerunt?

Libri obſcœni, lenone peiores.

CAPUT VI.

Quartum INCONTINENTIÆ invitamentum,
PICTURÆ INHONESTÆ.

PARTH. Quod de libris obſcœnis dixi, idem de picturis talibus affirmatiſſimè aſſero: peſtem & venenum immitunt per oculos in animum. Cum tentatio deſcit, pictura ſupplet. Multa olim idola proponebantur

adoranda, quæ vel aſpicere honeſti oculi dedignarentur. Ideo divina Sapientia clamitat: *Initium fornicationis eſt exquiſitio idolorum, & adinventio illorum corruptio vitæ.* Inſani mortales turpitudinem, quàm picti Di Deæque præ ſe ferebant, eam ipſi honeſtatem interpretati ſunt, nec ſibi vetitum credebant quod Diis licuiſſet: Ab his fontibus tales rivuli. Ab inhoneſtis picturis, facilis gradus eſt ad actus inhoneſtos. Adeſim. Nec tamen omnes ejuſcemodi picturas damnabis mox ad Vulcanum ablegandas: quandoque artificio parcendum. Pictores & ſculptores, hominem ideo ſæpe fingunt inveſtem, ut humani corporis eniteat artificio, quâ ſtructuram, proſus admirabile. PARTH. Quid? tu his patrocinare? quaſi verò artificio pereat, niſi pereat pudor. Laudatiſſimi pictores fuerunt, qui tamen caſto ſemper penicillo ſunt uſi. Quales Tutianus & Tintoretus, Veneti; qualis Chriſtophorus Schvartz Monacenſis? eorum opera ſummi artificeſ etiamnum mirantur: niſi numquam inverecundiſ coloribus pinxerunt. Tintoreti quidem opus, Chriſtus à Romanis militibus crucifixus, in Venetâ Curia, ſermone muto hodièque concionatur. At verò Chriſtophorus Schvartz, quidquid artis (ut ipſe faſſus) quidquid ſenſus, animi, affectus, venuſtatis habuit, in unam Beatiffimæ Virginis ſedentis & puellum filium genibus foventis imaginem ita conſumpſit, ut ſibi demum ſatiſfecerit. Et hæc Monachii in aulâ Scholarum Societatis Jeſu etiamnum ſpectatur. Sed (quod admirandum) nulli artificio eſt imitabilis, quamvis eximii pictores tentant non ſemel parem eſtingere, ſuccellu tamen proſus impari. Et hæc pictura eo nobilior, quod artifex ille ingenium omne atque artificio, non in amorem Deam, ſed in Domini matrem pingendam impendit.

Pictores illi ſine fronte, venatores ſimul ſunt, ſed diaboli: his talibus picturis velut retibus incautos oculos illaqueant. Incredibile, quantum malorum in Orbem invehant, læſivæ hæc imagines. Et tamen ubique panè locorum, hæc oculorum virus reperire eſt. In cubiculis, diætiſ, cenaculis, in hortis, fontibus, in propylæis, veſtibulis, tricliniſ, in ipſis poculis, in viis publicis, libros etiam cum eruditioſ, tum eos quos ſtemmatum vocant & amicitia, inſciunt. Et quot oculi ad hos ſcopulos ſædè impingunt?

§. I.

Caligula Romæ, publico epulo, ſervum ob detractam lectis argenteam laminam, carniſici conſeſtim tradidit, ut manibus abſciſſis, atque ante pectus collo pendentibus, præcedente titulo, qui cauſam peccatæ indicaret, per cæteris epulantium circumduceretur. Sulpicius Galba numulario non ex fide monetam verſanti, manus etiam amputavit, & ad pecuniariam abacum affixit. Digni proſus hoc ſupplicio ſunt pictores, Digni qui adeo verecundiæ obliſcuntur, ut plurimorum oculos in eandem ſecum trahant inverecundiam. Libros obſcœnos multi non legunt, quia non habent; imagines læſivas plurimi aſpiciunt, quamvis eas non habeant. Et velut aviculæ quæ viſcatis virgibus falluntur, quantò magis alas his applaudunt, tantò magis inhaereſcunt; ſic oculi hoc diaboli viſco tenaciùs retinentur, quo diutius ſpectant. Certè vel ipſiſ idololatris picturæ tales minimè probabantur: ſi quis inter eos prudentior aut honeſtior, ſædas has oculorum illecebras plurimum ſemper deteſtatus eſt.

Ariſtoteles, in ſuis politicis: Cum verò, inquit, dicere quidquam tale interdixerimus, clarum eſt quod aſpicere, & picturas & actus deformes prohibemus: ſit igitur cura magiſtratibus, nullam neque picturam, neque ſtatuum eſſe talium rerum imitatricem. Sed ò mi optime Ariſtoteleſ, jam pridem vapulas, philoſophia tua moraliſ dudum exulare juſſa eſt, nos aliter mores

CAPUT VII.

Quintum INCONTINENTIÆ invita-
mentum. OCULI VAGI, CVRIO-
SI, EMISSITII.

PARTH. Inter libidinis invitamenta, posui *Vaga lu-
mina*. Vorticulum meum repeto:

Otia, mensa, libri, vaga lumina.

Libidinis malum non uno tantum ostiolo in animum
irrepat: sæpe per aurium patulas portas, at sæpius & per-
niciosius per oculorum geminas fenestras ascendit. Vix
opus hic testibus, malo nostro id experimur. Sanctissi-
mum Prophetam David in duo ingentia scelera præci-
pitavit incauti oculi. Vidit, & exarsit; factus adulter &
homicida, solo lavantis mulieris aspectu. Ideo Job præ-
cipitum hoc & metuens & cavens: *Pepigi sedus*, inquit, *Job cap. 31.*
cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de Virgine. *Quam*
enim partem in me haberet Deus desuper, & hereditatem om-
nipotens de excelsis? Rectissime cum oculis sedus pepi-
git, cum oculis enim paciscendum est ei, qui tueri vult
Castitatem. Nam nisi oculi certâ lege & scdere obligati
sint ac constricti, nullum erit tam firmum Castitatis
propositum, quod oculorum fraus vel importunitas,
vel etiam negligentia & levitas non labefaceret. Ephre-
mi dictum est: *Aqua ductus contractus perdit aquas; oculorum To. 2. tract.*
distraçtio mentem castam destruit. Hinc Christus ut oculo-
rum procacitatem comprimeret, legem tulit tam seve-
ram: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mor-*
chatus est eam in corde suo. Per Moysen, inquit Gregorius, *vers. 28.*
luxuria perpetrata, per auctorem munditia Christum etiam
cogitata damnatur. Hinc tot monita, tot præcepta ocu-
lis data: *Ne respicias mulierem, &c. Virginem ne con-*
spicias, &c. Averte faciem tuam à muliere compta, &c.
Hinc illa multò prudentior quàm severior Zaleuci Lo-
crensium legislatoris lex de eruendis oculis adultero,
ut qui sint adulterii vel duces, vel suosores. Oculum,
primam amoris viam esse, non absurdè dixit Lucianus.
Oculus, Amoris principium est, Platoni: Amoris sedes,
Philostrato:

Si nescis, OCULI, sunt in amore duces.

Propert. l. 2.

Ea, inquit Nazianzenus, oculi impudici & avidi attrin-
gunt, qua nefas est attingere: sunt enim organum avidis-
simum atque promptissimum. Hinc eleganter Basilus: *Lib. de vera*
Oculis, inquit, velut manibus in corpore, quidquid volumus, virginitate,
attingimus.

§. I.

Quod de Naphthâ, sulphureo bitumine Plinius: *Plin. lib. 2.*
Huic, inquit, magna cognatio ignium, transiliunt
que protinus in eam undequaque visam; hoc quoque
de ardentibus oculorum tædis, & concupiscentiæ igne
affirmare licet. Ideo continenda omnino sunt lumina,
ne alienam videant formam & pulchritudinem: est
enim his oculorum ignibus cum pulchritudine maxi-
ma cognatio, transiliunt in illam undecumque visam.
Decor naturâ suâ, inquit Tertullianus, libidinis invitator Lib. de cult.
est. ADES. At viri boni aut femina pudice forma non *femin.*
læderet. **PARTH.** Omni Aedefime, multa bona sunt,
multa sunt optima, sed non tibi, non mihi, non illi alteri.
Susanna bona erat, & sancta, sed non senum illorum
oculis: bona erat (puto) & honesta Bersabee, sed non
bona oculis David: bonus erat, optimus erat, Hebræus
Joseph, & tamen oculos dominæ adussit. Bona erat ar-
bor Paradisi, sed suos illic oculos amisit Eva. Insani ho-
minis est, oculos eruendos præbere, eâ tamen lege, si
gladioli eruantur aureo. Virginea forma gladiolus est
aureus curioso spectatori, sed oculos non minus perdit,
qui sic perdit. Magnus ad concupiscentiam aditus est,
hoc unum **VIDERE.** Nam, quod Clemens Alexandrinus *Lib. 3. pe-*
Ec 2 sapienter *dog. c. 11.*

mores instruimus. Si hodieque fas tibi foret, ô mi Phi-
losope, Christianorum ædes obire & pictas in iis ta-
bellas inspicere, è plurimis ablegatam verecundiam om-
nem pronunciaris. Hæretici certè adeò jam depudue-
runt, ut Christi crucifixi effigiem cubiculis & hypocau-
stis ejciant, Faunos pictosque Cupidines, Veneres &
Fortunas ad mensæ parietem affigant, ut unâ pran-
deant & cœnent libidines. Sed nec in templis, Christi
Divorumque icones tutæ sunt; illinc etiam exturban-
tur, à mansuetissimo Calvini spiritu. Imagines lascivæ
ratam pariuntur proscritionem nec unius alteriusve
loci exilium horrent, cum alibi tantò ampliore hospi-
tio recipiantur. At verò castissima Catharinæ certam-
en, integerrimæ Ursulæ triumpho, verecundissimæ
Agnæ victoria, tot mille fortissimorum martyrum
depicta supplicia procul amandantur; evocantur con-
tra ex inferis Deæ omnem impudiciam professæ, ear-
um imagines sub aspectum collocantur, ut perire vo-
lenti, ubique pateat pereundi occasio. Indignum dictu
est, à Christianis talia ex Orco monstra in pretio ha-
beri, & Servatoris, Deiparæ, Divorum imagines, velut
nescio quam idololatricam sapiant, eliminari, & ex omni
ædium loco proscripti: Beatissimæ Virginis effigiem
nullâ domus parte tolerari, fœdissimæ Veneris imagi-
nem loco editiore honorari.

§. II.

Vnius è Sodalibus Marianis Ingolstadii eximia vir-
tus fuit in abolendo hoc malo. Compererat hic
clâm per urbem venire, à nescio quo propolâ, obsec-
nas imagines, quæ oculos honestos læque ipsas erube-
scent. Constituit eas adolescens tollere: abiit coëm-
prisque ad unam omnes, ne quos aspectu urerent,
flammis combussit: testatus, nihil se neque lucto ma-
jori emisit, neque dispendio minori perdidisse. O fa-
ctum bonum & ad leges Pudicitie! Laceret, urat in-
verecundas imagines, qui discepi non vult & comburi
animum. Tales picturæ, mihi crede, sæpe peiores mul-
tò sunt colloquiis impuris: dictio dicta perit, avolant
levissima verba; littera scripta manet, turpitudô picta
perseverat, & ex his oculis in alios atque alios oculos
sele insinuat. Ita, imagines spurcæ, atæ sunt diaboli, in
quibus oculi, cogitationes, & cor huic Orbi domino
sacrificantur. Damnum, vix quispiam satis æstimet,
quod ab impuris his simulacris infertur, tam illorum
auctori quàm spectatori. Narravit mihi nuper celeberr-
imus chalcographus & penè catalogum texuit eorum
tantum pictorum atque sculptorum qui artificiosè qui-
dem, sed inverecundè pinxerunt aut sculperunt; de-
mum ad incitas redacti aut præmature funere sublari
finierunt miserimè. Adeò nemo impunè vel conficit
vel aspicit hæc libidinum irritamenta. Procul ergo, pro-
cul Aristidis vel Pausaniæ, aut etiam Nicophanis infam-
es labores, quos meretricios pictores antiquitas voca-
bat, qui votum suum in picturâ confitebantur. Apa-
ge hoc artificium quod oculis se vendit, & pudorem
eripit. **ADES.** Pictorum causam, Partheni, non agis.
PARTH. Imò verò maximè, sed eorum quorum colo-
res artificium monstrant, non lasciviam docent.
ADES. Equidem tecum senti, ut rem fatear, antequam
ista in picturas inverecundas dissereres: nec quisquam
est, puto, tam ferreæ frontis, qui non fateri cogatur,
has tales imagines concitandæ libidini plurimum face-
re. Et hoc tibi de me persuade, si quid ego minùs ve-
recundè pictum in musæo meo, aut inter meos libellos
aut in ceterâ supellectile reperero, hodie in igne erit.
PARTH. Sic oportet: melius est ardere telam aut char-
tam, quàm animam. **ADES.** Sed promoveamus pe-
dem ad vagos oculos.

sapienter monet; dum lascivium oculi, calefunt appetitio-
nes. Sic prima fornicationis sagitta est oculus,

Virgil. 3.
Georg.

uritque, videndo, femina.

Non tam eleganter quam verè multis sapientis occinen-
dum. Cave tibi, tuisque oculis; cave animo tuo: Est
mulier tactu viscus, visu basiliscus. *ÆDES.* sed revera
difficile est, hos scintillantem capitis nostri orbiculos,
tam severis semper legibus adstringere. Natura illos in
capite, velut in animata turris vertice collocavit, tan-
quam speculatores, ut imminente malo reliqua mem-
bra pramonerent, & periculo subducerent. Ita oculi
aperiti sint necesse est, custodes enim sunt nostri corpor-
is. *PARTH.* Non nego esse, sed de his custodibus, cum
Juvenale saepe quis querat

Juv. sat. 8.
vers. 345.

sed quis custodiet ipsos Custodes?

Ergo faciant officium oculi, corpus custodiant, sed ita,
ne hosti prodant animum, quem clausi aut modestè de-
pressi melius servabunt, quam hiantes & aperti. Erige-
re se volunt: cælum aspiciant; submittere terram tueantur.
ÆDES. Non adeo pulchrum censeam sic dejecto
semper vultu inter homines versari, quasi furti reum.
PARTH. Imò verò pulcherrimum; sed nec decentior
alius Vercundiæ habitus est, quam oculos deprimeret,
& in terram figere. Et scilicet sanctissimo viro Ephre-
mo, quid circa hoc, documenti dederit muliercula?
ÆDES. Aveo scire, enarra sis.

S. I.

Sozom. l. 3.
hist. Eccl. 6.
Surin. to. 1.
Feb. 1. e
Metaph.
Ephrem
docetur
oculos cu-
stodire.

PARTH. Edesam tendebat Ephrem; in viâ Deum
sic precabatur: Domine, tu mentem hoc iter sic diri-
ge, ut primo urbis ingressu, in eum virum incidam, qui
mecum dislerat super iis, quæ sunt juvando & excolen-
do animo. Cumque jam citatior gressu portæ immine-
ret, secum ipse cepit disquirere, & quas viro illi quæstio-
nes poneret, quæ primo, quæ loco ultimo interrogaret.
Dum sic suis meritis cogitationibus incedit, en tibi mu-
lier levicula, sub ipsam portam illi sit obvia. Ephrem
fixis in eam oculis, quasi emotæ mentis subfugit: turba-
batur nimirum vir sanctus hoc feminae occursum, dole-
batque votis Deum non annuisse; ita tristis & indi-
gnantes oculos in feminae vultu statuit. Non minus illa,
eum sic stantem obrutu acerrimo cepit contemplari.
Ubi sic inter mutuos aspectus aliquamdiu silentium
tenuit, demum prior Ephrem, pudorem femellæ incus-
surus: Non erubescis, inquit, procaculam, tam fixis oculis
me petere? Non erubescis, inquit illa, mi bone vir: li-
cere mihi reor te aspicere, ex te tuoque latere sumpta
sunt. Tibi verò convenit, non feminas, sed terram ma-
trem tuam aspicere, è qua sumptus es, & in quam re-
versurus es. Audiit Ephremus inexpectatam prorsus
concionem, & ipse sibi tacitus dixit: *Hoc habes, mi Ephrem,*
& nunc votis tuis satisfactum. Petisti à Deo vitæ ma-
gis, & nactus es. Huic feminae minerval debes, &
gratias. Idem Deus viri, idem feminae ore loquitur. Ha-
bes abundè satis in hunc diem, habes in multos annos
quod discas, & exerceas: oculos custodi, feminis eos
claudere, terræ aperiri, & sepulchrum circumspice. Et nos,
mi Edesime, aut cælo attollamus oculos, aut terræ de-
figamus: ita volare docendi sunt oculi, & reperire; volare
ad Deum, reperire ad sepulchrum. Grande bonum, ocu-
lus tranquillè pudicus.

Et castigata collecta modestia frontis.

ÆDES. Permite, ut te turbem, & interfari liceat, &
cur oculi in humani corporis formaturâ, ultimi omnium
vitam accipiunt (sic fertur) & amittunt primi, cum mo-
riendum? *PARTH.* Optimè id constituit natura, ut quò
majus est ipsorum periculum, eò minus sit nocendi
spatium; & sapientissimè Deus, oculos fletus instru-
mentum esse voluit, ut quo vitiorum fordes hauriuntur,
eodem per lacrymas diluantur. Nec enim amor tantum,
sed & omnibus vitiis in animum per oculos via

Oculi vi-
riorum om-
niū duces.

A est, ut rectè affirmat Fabius. Huic adulterium mon-
strant, huic incestum, huic domum quam concupiscat,
iritamenta vitiorum ducesque scelerum sunt oculi;
adeoque pars innocentia est cecitas, quâ cupiditatibus
innumeris via inciditur. Samson ille abstemius, & ma-
gno Dei dono natus, ut Dalilam vidit, periit; jam cecus
perditum robur reparavit, quod male oculatus perdi-
derat. Homo libidinis amans, compedes gerit in oculis,
quibus vinciat, gluten quo affigat, hamum quo inunget,
flamas quibus adurat, sagittas quibus confodiat, &
suum animum, & aliorum. His compedibus victus,
hoc hamo inunctus, his flammis adustus, his sagittis
confossus est Alsyrius Holofernes; vidit Juditham, & *Ind. cap. 10.*
vitam perdidit: *Cumque intrasset ante faciem ejus, statim vers. 17.*
captus est in suis oculis Holofernes.

S. II.

Alexandri Macedonis non tam miror invictam
B dextram, quam pudicos oculos: Darii uxorem, *Lith. de*
inquit Plutarchus, quia formosissima dicebatur, noluit *conjugio.*
in suum venire conspectum. Oculorum pestem quia
prudenter timuit, fortissimè cavet; magis victor, Darii
conjugem non videndo, quam Darium vincendo. Peri-
clem Atheniensium principem hoc quoque nomine
laudatissimum non transeo. Hic, cum in præturâ colle-
gam haberet Sophoclem, ac is publico officio unâ di-
strictus, prætercunctis pueri formam impensius lauda-
set, intemperantiam ejus perstringens. *Prætoris, inquit, Vider. Mar.*
non solum manus à pecunie lucro, sed etiam oculi à libidinis *lib. 4. cap. 17.*
aspectu debent esse continentes. Væ nobis Christianis, supre-
mi judicii die: leges nostras tam exactè novimus, quam
facile in eas delinquimus. Clamat legislator Christus: *Math. 18.*
Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te: *vers. 9.*
bonum tibi est unum oculum habentem in vitam intrare,
quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Setia
lex: sed apud multos perulantia oculorum ab ea non
C cadit; jocum putant, emissitrios suos oculos, velut pecus
suum, in omnem libidinem agere. Rari hodie Jobi vivi-
mus, qui cum oculis fœdus incamus, ut ne cogitent qui-
dem de virgine: Salomones potius sumus, & oculos no-
stros penitus exleges facimus. *Omnia, inquit Salomon, Eccl. 10.*
quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis. Et quam tu ab
eo vitæ sanctimoniam speres, qui suos ipse oculos sic
hortatur? Ite mei oculi, & quaquâ lubet, expatiimini
liberrimè; licet vobis quidquid libet. Videte, ut intuen-
do exaltemini pro cupidine; nullius jucunda rei cons-
pectum vobis eripiam: una vobis lex est, LIBERTAS.
Ubi tanta oculis licentia permittitur actum est de ani-
mo. Verus Patrum dictum: Incustoditus visus, incusto-
ditæ mentis est nunciis. Et sicut domus munda non
erit, cujus effractæ fenestæ omne genus avium admit-
tunt: ita nec mens pura, si mentis fenestæ oculi, ad
omnem pateant curiositatem.

S. IV.

ÆDES. Si tanta sunt animo pericula ab oculis, non
immoitò sollicitus precatur David: *Averte oculos p. 11.*
meos, ne videant vanitatem. *PARTHEN.* Et nos, si Casti-
tas & pudicitia nobis sit curæ, quotidie fœdus cum
oculis inire, quotidie Deum rogare institemus: *Averte*
oculos meos, ne videant vanitatem: juvabit Deus juvari
volentes, sed seriò & constanter volentes. Scis quid Au-
gustinus, de Alipio suorum sodalium optimo narret, *vers. 17.*
Averlabatur is omnem spectaculorum turpitudinem, Alipius
sed cum ad amicorum blandissimos invitatus & preces oculis
inventus, jam etiam traheretur familiari violentiâ: Ad
amphitheatrum, inquit, non totum Alipium perta-
hetis; animus & oculi ibi non erunt; itaque abiens
adereo. Venitur, consideratur, fervet opus, Alipius ocu-
los, ut statuerat, comprimit; animum, quantum po-
test, averte ad alta. Utinam & aures obturasset. Ita qui-
dem

dem cepit, non ita finit. Subito ingens populi clamor coortus est: hic bonus Alipius curiositate victus, noluit esse cœcus amplius, nec erat jam ille qui venerat, sed unus de turbâ, ad quam venerat. Ita oculos diu pressos relevarit, spectavit, clamavit, exarsit, abtulit inde secum infaniam, quâ stimulabatur non redire tantum cum illis à quibus antea traheretur, sed etiam præ illis, & alios secum trahere. Hanc tamen postea infaniam, ad Augustini monita, ope divinâ corripuit. Ad eò nunquam non orandus Deus: *Averte oculos meos, ne videant vanitatem.* Solent medici, cum morbos habent curandos saviore, ægrum à quorundam ciborum non solum usû, sed & aspectu arcere, ne ulla inter os & oculos committatur proditio, puterque æger salubre sibi esse, quod suave futurum credit. Ita (è Cassiani sententiâ) is secum ipse agat, quem blandiens Caro sapius infestat; oculos à regatâ quidem, sed noxiâ, constanter abducatur. Nam, Augustino teste, *solus aspectus via recta est ad opus.* Oculi raptores ad culpam, ut Gregorius loquitur, *prævertendi sunt rationis imperio; & maturè, obductis quasi valvis, ab aspectu cohibendi.*

§. V.

VXorem Lothi, vel etiam hac de causâ, exemplo tam inusitato punitam arbitrat. Ambrosius, quod urbem impudicam & gentem lascivam, regressis illuc oculis esset intuita. Quandoque non eruentis tantum est oculus, sed & projiciendus; *erue eum & projice abs te.* Sunt qui petulantiorum oculum eruant; sed minime abiciant; libidinem aliquamdiu intermittunt, sed libidinis occasiones non fugiunt. Non ita castissimus Joseph, qui oculum eruisse non contentus, eum etiam à se projecit: favores dominæ atque minas, non tantum contempsit, sed & blandissimâ vi trahentem elusit, profugique abjectâ veste. Quor castissimi homines, non tantum eruerunt, sed ita projecerunt curiosiorem illum, & scandalizantem oculum, ut nec matrum quidem vel fororum conspectum sustinerent. Pior Ægyptius, ipsis quinquaginta annis solitudinem habitavit, Angelis quam hominibus notior, vix demum Obedientiæ lege compulsus, ad speluncæ limen prodit, & à forore anuè conspici passus est. Huic complures alii, ob eandem oculorum verecundiam noctem, annumerandi. Nec defuerunt cui oppido severas, & sanguine scriptas leges oculis suis dictarint.

Lucia occur-
rit eructis
facinus.

Lucia, religiosissima virgo, facinus retro sæculis inauditum est aucta, & ab hoc NICETÂ nostro non multum inferior. Audit illa, impurum amatorem à suis oculis pestem traxisse & uris; nec diu cunctata: Itane, inquit, meos ille oculos ardet? Rex Britannorum? adeone illi placent mei oculi? oculos meos habebit. Mox utramque hanc lucentem stellam à celo suo revulsit; oculum utrumque eruit, & proco transmisit, maluitque perire sua quam se. An non Domini legem, *erue eum & projice abs te*, fortissimâ simplicitate servavit? non eruit? non D projecit? nec unum tantum; sed ambos oculos, etiam insontes, non quod deliquerint videndo, sed ne visi alios juvent delinquere. Amani Castitatis nec videre vult, nec videri; oculos cœcitare sanctâ castigat.

§. VI.

ADES. Ah, quantis nos intervallis absumus à tam illustri & forti pudicitia oculorum: PART. Sed nec opus ut ferro scrutemur, & eruamus oculos: *clande, & eruitis: contine,* projecisti: præstabit, olim, fuisse luscum & celo recipi, quam vagis oculis liberè usum, & gehennæ addici. Nimis quam clarè legislator noster edicit: *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum & projice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Lucie factum fortasse non sit imitabile, habemus & alia quæ

Tom. I.

imitemur. In rebus geis S. Caroli Boromæi admiranda sunt multa, inter prima non immerito numerem illud. Habitavit vir sanctus aliquanto tempore ad forum, ubi ob hominum frequentiam, largissimum semper pabulum habere potuisset curiositas; sed adeò ille fluentem ad omnia curiositatem averfatus est, ut non tantum totos dies ad fenestras non combussisset (qui plurimorum sæpe mos est) sed nec horas, nec horæ partes prospiciendo consumpsisset, imò prospexit nunquam, ac si desertum aut carcerem habitaret æternæ noctis damnatum. Hunc, mi Ædesime, hunc virum, oculorum suorum dominum appellemus, quem constat & affectum fuisse, & magnum sui in omnibus victorem. Viris non cedit sexus infirmior.

Sara virginum sacrarum Antistita, in monasterio agebat Seythiotico, quod loco non inameno situm limpidissimus fluviolus alluebat. Amnis hoc placido meatu ibat illimis, & perlucidus undis crystallinis, per quas numerabilis altè calculus omnis erat; viridis margo mitissimum hunc amnem ad oculorum amenitatem vestiebat: quisquis vidit, laudavit hoc tam leniter ambulans vitrum. Sara argentream hanc aquam commendari sapius audivit, & ut fit, videndi cupiditatem ei fecit laudantium multitudo. At illa potens sui, suorumque oculorum verè domina & imperatrix, hanc ipsa sibi legem statuit: Rivulum illum præter labentem ut videas (ajebat illa secum) nulla necessitas cogit, ad perennes super astra fontes pervenire poteris, illo non visio. Sunt in orbe majoris amenitatis plurima, quæ tamen tuos oculos nunquam attingent, inter hæc sit & iste rivulus. Quare serio tibi edico, fenestram ad hunc prospectum nunquam aperies. Dixit, & fecit: atque annis sexaginta proximè hanc aquam habitavit, eam tamen spectavit nunquam. Ab hoste non potente certamen longum & difficile, victoria illustris, quam obtinuit oculorum continentia. Hoc ferro fodiamus oculos, C *Continentiâ.* Quæ tunc religiosior sit necesse est, quò majus ruinæ ac lapsus est periculum.

§. VII.

ET nunquam audisti quid monastichio non inventum moneat faciendum, cum oculis periculum sione abire est, ab illicie mulierum formâ? Attende, cano. *Ab occasum moneat faciendum, cum oculis periculum sione abire est, ab illicie mulierum formâ? Attende, cano.*

Quid facies, facies Veneris si veneris ante?
Non sedas, sed eas; ne pereas per eas.

Capis? si virginei vultus elegantia oculos tuos incipiat lacerare, tu aut abi aut peri: qui abire non vult, vult perire. *ÆDESIMVS.* Oculos claudam, & manebo. *PARTH.* Claudere potes, sed & recludere potes, quamdiu manes. Bonum est operire oculos, optimum & tutissimum abire. Alipius cautè se gessit in spectaculis, sed non constanter: diu affedit cœcus cum laude, hanc tamen omnem perdidit, vitiosè oculatus in fine. Nimis quam sæpe Alipii sumus, oculi fidimus, & imminente periculo, modestè in latebras recessuros speramus. Fallimur; hi proditores tunc minime servant fidem, cum maxime deberent. Oculis ergo ne fide; bonum est illos claudere, & persuadere ne velint videre, sed melius est & longè tutius, illos abducere, ne possint videre, etsi velint. Bernardus, antequam Religioni se addiceret, se-
minam semel fixioribus oculis est intuitus: mox, ut ad
se rediit, adeò suam ipse curiositatem erubuit, itaque
exarsit hanc in se quam celerrimè vindicare, ut neglectâ
longiore deliberatione, rigente celo, aquæ gelidissimâ
stagnum insilierit. Hic collo tenus usque eò constitit
immerfus, dum exsanguis pœnè congelaret. Ita om-
nem in se libidinis calorem extinxit.

Habes, NICETÂ, sanctissimum tui facinoris emulatorem, qui licet linguam dentibus non convulserit, licet cruento bolo non pugnarit, Cupidinem tamen egregiè triumphavit, & ob unicū molliorem flexum oculorum, omnia

Ee 3

omnia corporis membra ad pñam rapuit, seipsum
fóriter expugnavit, & ríat. Hoc est oculos docere alie-
nà formà non lædi. Sed ab oculis ad os descendamus.

CAPUT VIII.

SEXIMUM INCONTINENTIAE INVITAMEN-
TUM. VERBA PRÆTEXTATA
& IMPUDICA.

1. Cor. c. 15.
vers. 33.

Plutarch. de
1.º & 2.º. Vita & Mors, verè in manibus linguæ sunt; & plerumque
Prov. cap. 18.
vers. 21.

Psal. 13. v. 3.

Hier. cap. 8.
vers. 6.

Nolite seduci: corrumpunt mores bonos colloquia prava.
Ah, quando juvenes hac unà peste perierunt, qui
venenum, quod fortè respuebant oculis, hausserant au-
ribus. Et uti parum interest quà parte letalis plaga ve-
niat, si mortem inferat: ita non multum refert, per ocu-
los an per aures perdas, modò pereas. Aegyptii, Harpo-
crati facturi, clamabant: *Lingua fortuna, lingua demon.*
aut Angelus aut diabolus illam insidet.
Lingua lasciva, sepulchrum patens est guttur eorum. Mi-
ratur hic Chrysostomus, quod, cum cadavera terræ
mandentur, & ne vicino putore nos ledant, altè defo-
diantur, verba tamen putida, lasciva, obscena toties
eruantur è pectore; & sæpe pluribus audientibus, ut
damnum latius serpat, in medium efferantur. Sepul-
chrum patens & foetens, os impurum. O mi Deus;
quantus ubique horum sepulchrorum numerus! Or-
bem, Aedifex, percutit; domorum angulos rimare,
ubique ferinè reperies procaciores linguas, quæ non
otiosa tantum, sed & foeda ac spurca insillunt auribus;
ubique sibilant hi colubri, ubique sermunculi, ad quos
honestà frons se contrahat. Hieremias jam olim que-
stus: *Attendi, ait, & auscultavi, nemo quod bonum est loqui-
tur.* Tale prorsus est nostrum hoc avum: adèd ut si quis
immundissimi mundi penitus deferendi causam non
habeat aliam, hæc satis impellat ad fugam; scilicet exire
tot impudicos ac spurcos sermones. Ab urbibus jam pri-
dem exulat Verecundia verborum, quandoque vix fa-
tis tuta in religiosorum penetralibus. Quamvis in his
nunquam purem audiri talia, & non puniri. Inter pro-
fanos verò tanta verborum turpitudine, quanta libertas;
tanta obscenitas, quanta licentia & impunitas: vix up-
piam invenias qui vel verecundo gemitu, aut severiore
aspectu flagellet has colloquiorum sordes.

§. I.

Proverb. c. 2.
vers. 4.

Lib. 2. conf.
c. 2. & 9.

Iac. c. 3. v. 6.

Serm. de 7.
spirit.

AD es. O mi Partheni, tu nunquam in novos mo-
res refinges mundum, risum ferunt & plausum,
non gemitus, nupta hæc & prætextata verba. PARTH.
Hoc est quod queror & doleo: *Lasciatur cum malè fece-
rint, & exultant in rebus pessimis.* Augustinus in seipso suis-
que sodalibus gravissime hoc damnat; mutuis illi sese ad-
hortationibus urgebant: *Eamus, & faciamus, & pudet non
esse impudentem.*
Divina pagina, verborum alioqui parcissima, huic
tamen sermonis petulantia castigandæ omnem expro-
mit facundiam: *Lingua, inquit, constituitur in membris no-
stris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativi-
tatis nostræ, inflammata à gehennâ.* Spurci sermones verè
sulphurata tædæ sunt ex inferis, quæ mentes, etiam ca-
stas & pudicas, nonnunquam provocant ad impuros
ignes. Cognata prorsus sunt, turpia dicere, & turpia fa-
cere; & propere agitur quod libenter auditur. Melleus
scriptor Bernardus: *Vii sunt, inquit, elingues & muti, sic
etiam sunt facundi & loquaces diabolus; inter hos signifer est
lascivus demon, cuius officium est, colloquia his verbo-
rum spurciis aspergere, inverecundos sales ubique mi-
scere.* Guilhelmus Peraldus, vir egregie doctus & san-
ctus, Lugdunensis Antistes, hos tales sermones, diaboli

A sputa, rectissime vocat; nimirum suo rem titulo pro-
ponit. Omnino diabolorum vomitus, & sputa sunt, sermones,
omnes hæc verborum fecunditates. Nec aliud agit impurus, sputa di-
abolus
fabulator, quàm ut os suum diabolo locet pro nido; è
quo quid boni speres, quid honesti; Verborum turpium
licentia, omnis impudentiæ nutritrix est. Neque hoc inlo-
quentis tantum perniciem vergit, sed eos etiam qui hæc
talia loquentem audiunt, aspergine lutulentâ inficit: *Quam re-
ticere.*
paulatim pudor omnis per verba discituri. *Vnus est, in-
quit Bernardus, qui loquitur, & unum duntaxat verbum*
profert, & tamen illud unum verbum, uno in momento, au-
dicentium, digna aures afficit, animas interficit. Sed fortè Pe-
rardus aut Bernardus non audias, alium oppono, cui
nefas contradicere. Divinus Paulus, severè hic imperat:
Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat. Et ut scias
quem maxime sermonem malum nominet: *Fornicatio*
& omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis,
sicut decet sanctos, aut turpitudine, aut stultiloquium, aut siri-
litas quæ ad rem non pertinet. Observa, nec nominetur in vo-
bis. Nam uti optime Tullius: Pudici, ait, etiam cum de
impudicitia loquuntur, erubescunt, & si quidem rem
odisse debemus, ipsi etiam rei nomina nobis sunt aver-
sanda. Quod enim loquimur, non immeritò & cogita-
re, & concupiscere arguimur; è labiorum scissurâ febribus
argumentum sumunt medici: è verbis turpibus men-
tem impudicam haud vanè conjectamus. Et quamvis
omnis loquacitas pudori sit inimica, devehit enim cu-
riositatem libidinum vehiculum, ea tamen precipue est,
quam Paulus immunditiam & turpitudinem vocat: si-
mulque rogans: *Et nolite, inquit, contristare Spiritum san-*
ctum Dei. Obsceni oris homo tam est odio Superis, ut
vel ipsum lætitiæ auditorem Deum, afficeret tristitia; si
eà Deus posset affici.

§. II.

CAlvinianam illam pietatem meritò detestamur
que sacros calices in profana pocula liquat, eaque
impudicis ex Ovidianâ metamorphosi fabellis insignit.
Et putes tu, mi Aedifex, Deo probari si quis ore suo,
per quod dominicus Angelorum panis toties inferitur,
petulanter abutatur ad narrationes, jocos, cantiones
Veneretas, & animi sui vestibulum, quo divina Eucharis-
tia excipitur, in lupanar mutet & prostibulum diaboli.
Fædum piaculum: linguam celestis epuli sedem, Vene-
ris facere interpretem. *Propter hæc venit ira Dei.* Et ferum
nimis est in flammis clamare, ut refrigeret linguam meam.
Neque tantum cruciatur lingua, quod nimium edulio-
rum admiserit edendo, sed quod nimium verborum
profuderit garrindo: nam prima, inquit Gregorius,
male convivantibus famulatur culpa loquacitatis, & plerum-
que parum castæ.

Petrus Damianus tam sanctus quàm facundus, lin-
guam lascivam eleganter turdo confert, cui idem quod
alimento, hoc etiam exitio est: nam è eo quod edit &
Degerit, viscus provenit, quo & ipse & aves ceteræ ca-
piuntur: ita prorsus impudicè garrulus viscum excernit
ore, quo eum stigmæ aucupes affligant. *Condemnavit te os*
tuum, inquit Jobus, & labia tua respondebunt tibi. Plinius
sterilescere affirmat oleam, si eam capre lingua tondeat,
aut lambat tantum. Sanè si solidus caper talis, illoti oris
homo, colloquiis interveniat, juvenum animos velut
adolescentes oleas facillimè ita corrumpit, ut, quod se-
mel malè audierunt, ejus per omnem vitam pessimè re-
cordentur: quod libenter auditur, celerimè excipitur,
eoque gravius nocet, quò suavius instillatur; & quamvis
non statim officiat, semina tamen in animo relinquit,
sequiturque auditorem resurre cturum postea malum.
Bernardinus gente nobilis, patriâ Senensis, tam vere-
cundus à puero fuit, ut quoties sordidum ejusmodi
verbum audisset, non aliter colorem duceret, quàm si
quis ei vultum colapho percutisset. Unde coævi pueri,
si quando

si quando sordidè locuti, viso eo : tacete, dicebant, ta-
ceat; Bernardinus venit. Utinam, ò utinam plures hoc
avo Bernardini sint, qui acetum porrigant, ore tam il-
loto garrientibus. Sed, quod miris, etiam inter idolo-
latras hoc acetum venale fuit. Epictetus : Periculosum
est, inquit, ad oris obscenitatem progredi. Cum igitur tale
quippiam incidit, objurgabis eum qui talem sermo-
nem iniecit; aut taciturnitate saltem; & rubore vultu-
que ostendes, eam tibi orationem displicuisse.

Nil dictu fudum visque hac limina tangat;
Intra quæ puer est. Procul hinc, procul inde puella
Lenonum, & cantus pernoctantis parasitii.

Et verissimè Plautus : Ego, inquit, illum perisse da-
co, cui perit pudor. Ergone, ò bone Jesu, ò judex or-
bis, etiam ab idololatriis apud tribunal tuum damnabi-
mur! ergo etiam hostes tui sententiam in nos dicent?
perimus, nisi nos vel hinc etiam perire sentiamus. Vici-
num est exitium, ni illud caveamus omni verborum
circumscriptione.

§. III.

DES. Partheni, rigidus censor es in has protervio-
res linguas & nefas per te liberiores facietas sere-
re. PARTH. Non per me, sed per Christianam legem,
& quasi verò facetus esse nemo possit, nisi & lascivus
sit: lape, dum facietas aut urbanitatem affectamus,
modestiam exuimus. At, ea demum jucunda nobis sint,
quæ honesta. Sed multi, ut flagitium honesto nomine
pretextant, istam oris spurcitiem, aulicam comitatem
appellant. Hoc est bis peccare, peccatum virtutis titulo
vendere. Paulinum, imò divinum tibi edictum iterum
ocento : Profana autem & inani loquuta devota, multum
enim proficiunt ad impietatem. Neque in hoc hæretico-
rum fucis & fallaciis, verborum spurcitiis multum
impar est. Sermo eorum ut cancer serpit. Cancer, seu,
gangræna, horribilis & edax morbus, vivas carnes fœdè
depascitur: ita prorsus petulantiores hæc narratiuncula,
fabula, cantiuncula nimirum quantum serpunt, &
quidquid casti pudoris reperiunt, viciant. Abominaciones
Domini, cogitationes male, & purus sermo pulcherrimus. Qui
loquitur iniqua, non potest latere, nec prateriet illum corri-
piens judicium. Non abscondit se ab eo omnis sermo.

Refert Surius, Wallericum Abbatem iter fecisse
hieme, & frigoris sævitie compulsus, è viâ divertisse in
aedes hominis quem minimè profanum credebant. Sed
hic multò acerbior frigus virum optimum excepit, ubi
nec scintillam divini amoris reperit. Paterfamilias &
loci judex, non in otiosis tantum, sed & obscænos ser-
mones erumpere cœperunt. Hic Wallericus: utique,
ait, Evangelii legem meministis; quoniam omne verbum
otiosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem
in die judicii. At effrontes illi monitorem cachinno elu-
dere, audacius loqui & fœdiora etiam effutire. Cum
iterum Wallericus: Volebam, inquit, caloris hic aliquid
haurire corpori fovendo, sed linguæ vestrae gravius adu-
runt quam ullum frigus; expellor, vos videritis, qui hanc
oris impuritatem ad Dei tribunal purgeris. At illi, Iret
modò bonis avibus, ut qui etiam invocatus venisset;
nec ullus nostrum, inquit alter, penulam tibi scinderet ut
maneat, abi licet, abi. Sed & abeuntem dicteris impu-
ris impetebant. Non distulit ultor Deus, & obscænam
linguæ petulantiam vindictâ manifestari castigavit: il-
lum quidem cecitas, hunc inguinaria lues invaluit, urge-
bant miseri, & jam revocatum volebant, quem linguis
ejecerant: frustra. Hunc fœda corporis putredo citò ex-
tinxit, ille diutius vixit, sed productiore supplicio cæcus.

§. IV.

Non immeritò Rodolphus Episcopus Eugubinus,
vir sanctissimus, fratrem suum natu juniorem, Pe-
trum, flagellari, & quadraginta diebus omni vino ab-

Astinere jussit, quòd in familiari colloquio verbum lascivius protulisset. Elzearius Comes Ariani dynasta inter-
gerimus, has aulae suae leges condidit.

1. Diebus singulis rei divinæ interesse.
2. Singulis hebdomadibus de peccatis confiteri.
3. Singulis mensibus divinam mensam accumbere.
4. Aut castè vivere, aut domo cedere.
5. Nò tesseri ludere, nec alio simili lusu se oblectare.
6. Juramenti, verbiq; inhonestae ac turpibus pe-
nitius abstinere.

O præclara leges & dignæ quæ ad omnium ædium
valvas figantur, unde & juvenes senesque discant, &
magis sapere, & cautiùs loqui. Mature igitur, animum
& os ad omnem verecundiam is componat, cui curæ
est Castitatis eminentissima nobilitas. ADES. Sed quid
in mensâ, in conviviis, in circulis, in plurium consessu
faciendum, cum hæc verborum sordes plenis faucibus
sparguntur? PARTHENIVS. Nosti quid suadeat

B Siracides? Sepi aures tuas spinis, & linguam nequam noli au-
dire. Claudendæ sunt aures impuris vocibus, & quidem
primis. Nam cum initium fecerunt admittæque sunt,

plus audent. Qui sermones spurcos non invitis auribus
admittunt, ii castaneis similes sunt, sed in ignem conje-
ctis & violatis, quæ veste jam scissâ non se produnt, non
crepant, non subsiliunt, quod tamen faciunt integræ, &
quarum tunica nondum rupta est. Ita prorsus ii quos li-
bidinis ignis jam adussit, cum lasciva audiunt, nihil ob-
strepunt, non reprehendunt, tacent, subrident, nec
frontem contrahunt, & quàm hæc talia sibi non displi-
ceant, improbo silentio satis ostendunt. His longè de-
teriores sunt, qui spurcè loquentem non tantum beni-
gnè audiunt, sed & juvant, atque de suo addunt, fa-
ciuntque huic vesti propudiosam laciniam. Diogenes
observans duos è scholasticis in viâ sermonem & capita
conferentes, interrogavit alterum, in quod colloquium
cum altero venisset, cum is quid sibi narratum esset, ex-
poneret, utrique plagas infligi jussit, alteri quod tale
quid narrasset, alteri quod audisset. Rectè factum. Nec
Christianis hoc ignarum, quandoque tam graviter de-
linquere audientem quàm recentem. Et quod de ob-
trectationis vitio, hoc etiam de impuro sermone verè
dicitur: diabolum æquè in obtrectatoris ore, quàm in
auditoris aure defultare: idem hic, & dicere talia, &
audire, piaculum est.

O Clitomache! O nobilis athleta ubi es, qui si quis
sermones iniecisset amatorios, surgere solebas & absc-
dere? Ita, si quis importunior prætextata verba jaci-
at, repercutias illum fervore ut minimè vultu, aut cum
Clitomacho subtrahas te ab ore impuro, si quidem ca-
rere velis hac aurium maculâ. In perpetuâ apud te sta-
tione rubor excubet, verecundiæ signum, Castimoniam
præambula certaque testatio: ostende saltem & tibi dis-
plicere, quod Deo nunquam placere potest. Paulum
tibi denotat huc sisto: Nunc autem, inquit, deponite & Coloss. c. 3.

D vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, ver-
tutem sermonem de ore vestro. Extremum hoc commen-
dat, ut altius infingat. Mirum? erupturam tussim com-
primus, & fœdissimam hanc salivam vi erumpimus,
eâque omnium aures conspuimus. A. Sime, sicut cen-
sorius Dei oculus ubique nobis observandus, ita censo-
riæ Dei aures nunquam non metuendæ: sic loquamur,
ut sermo noster, si non eloquentiâ, saltem pretiosus sit
verecundiâ.

CAPUT IX.

Septimum INCONTINENTIÆ in-
vitamentum. MALI SOCII.

Vti speculum, etiam terribissimum maculam trahit
ab anhelitu: sic homo cetera optimus & castissi-
mus, sum;

Ecclesi. c. 13.
vers. 1.

mus, à malorum societate naves recipit. Qui communi-
caverit superbo, induit superbiam. In quibusdam corporis
moribus vehemens est contagio, sed nihil contagiosius
est corruptis moribus: facillime hi addiscuntur, adhæ-
rescunt, transfunduntur ab uno in alterum. Mali mo-
res, contagiosissima lues, nec ullus efficacius persuadet,
quàm qui vitia docet exemplo. Verissimè Seneca: Ver-
lat nos, inquit, & præcipit traditus per manus error,
alienisque perimus exemplis. Nemo sibi tantùm errat,
sed alii erroris causa & auctor est. Præmum hoc ma-
lum est. Vix Eva deliquit, & mox in societatem peccati
attraxit maritum. Hæc omnium ferè vitiorum natura
est, nolle solum esse, sed velle cum socio atque comite
perire. Age cum improbo, & brevi senties, quàm blandè
invitet ut sequaris, quò ille præt. Proclamat Moyses:
Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere
que ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum. Idem
proclamat & Isaïas: Recedite, recedite, exite inde, pollutum
nolite tangere, exite de medio eius.

Num. c. 16.
vers. 16.

Is. cap. 52.
vers. 11.

Ecclesi. c. 13.
vers. 1.
Irenæus sat. 2.
vers. 80.

Ægyptius servator Joseph tam exosus est improbo-
rum societatem, ut nec mortuus quidem, inter eos mo-
rari sustinuerit. Ideò suos ex Israël heredes iurejurando
adegit, ut, si quando Ægyptum migrando desererent,
secum inde cadaveris sui reliquias asportarent. Voluit
magnus hic Ægypti proteus, nec cineres suos illaudatæ
familiaritatis notam contrahere: & uti Ægyptios mores
non probabat imitationi, sic nec terram sepultura:
consortium malorum omni modo fugiendum judica-
bat. Certum, qui tetigerit picem, inquinabitur ab eâ. Unicus
prava vitæ juvenis, quàm plurimos potest corrumpere:

sicut grex totus in agris
Unius scabiæ cadit, & porrigine porci;
Undeque confectâ livorem ducit ab urâ.

Pastoris est, morbidam ovem illico separare, ne dum
parcit oviculæ, perdat gregem: cauti hominis est, om-
nem declinare amicum; omnes fugere socios; qui labem
moribus affricare possint. Ea enim rerum natura est, ut
cùm bonus improbo se jungit, non improbus à bono
emendetur, sed bonus ab improbo contaminetur. Inter
malos bonum esse, est contra torrentem natæ. Quod
quandoque fieri posse non negarim, sed tam difficulter
quàm rarò. Verissimè Romanus Sapiens: Sumuntur, in-
quit, à conversantibus mores: & ut quadam in contractis cor-
poris vitia transiunt, ita animus mala sua proximis tradit.
Ebriosus, convictores in amorem vini traxit: impudi-
corum cæteris fortis quoque & silicem virum emol-
liit: avaritia in proximos virus transiit.

Sen. lib. 3. de
ira cap. 8.

Ovid. lib. 2.
de art.

Ecclesi. cap. 3.
vers. 27.

Dum spectant lesos oculos, leduntur & ipsi.
Idcirco, mi Adelime, melius est habere malorum
odium quàm consortium. Nemo vitiosus non aliquod
nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut ne-
scientibus allinit: sunt vitia quæ commendantur exem-
plo, alia imprimuntur sermone, plurima allinuntur
conversazione, tutissimum est omnes suspectæ vitæ
amicos ac sodales cavere, & discessionem ab iis maturè
facere: proximus periculo, diu tutus non erit: qui amat
periculum, in illo peribit.

§. I.

Proinde
fugendum.

Minuta quædam animalia, ut ait Phædon, cùm
mordent, non sentiuntur, adeò tenuis illis & fal-
lens in periculum vis est, tumor morsum indicat. Idem
plerisque omnibus in conversazione malorum evenit:
non deprehendunt quemadmodum, aut quando sibi
nocuerint, nocuisse deprehendunt. Ideò beatus Paulus
1. Cor. cap. 5. severè interdicens: Ne, inquit, commiscamini fornicariis:
v. 9. & 11. scripsi vobis, cum huiusmodi nec cibum sumere. Idcirco, ante
circumspiciendum est, quibuscum edas aut bibas, quàm
ibid. v. 6. quid edas aut bibas. Nescitis, addit Paulus, quia modicum
fermentum totam massam corrumpit? Omni ævo sic fuit:
cùm perverso perversitatis: Salomon, patrem induens sa-

pietissimè monet: Fili mi, si te laetaverint peccatores, ne pro-
acquescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum &c. Sortem mitte
nobiscum, marisupinum unum sit omnium nostrum. Fili mi, ne
ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum, pedes
enim illorum ad malum currunt. Viva vox & convictus
ad docenda vitia, & suavis & potens est persuasio: habet
enim vim præcepti frequenter aspici, audire frequenter,
Socium ergo improbum aut imiteris necesse est, aut
infecteris: utrumque vitandum est; ne aut malis similis,
aut multis inimicus fias: malorum enim ubique pluri-
mos invenies. Cum his versare, qui te meliorem facturi
sunt; hos admittite, quos tu potes facere meliores, aut illi
te. Equalium quidem usus dulciior, sed senum aut ho-
minum religiosorum tutior est. Mulierum familiarita-
tem damnat Basilus, non quia ipsæ sint male, sed quia
earum familiaritas: Danda, inquit, est opera, ut mulierum
colloquia funditus fugiamus. Memento semper, ait Hierony-
mus, quod paradisi columnæ de possessione sua egerint mulier.
Remove paleas, nondum extinctus est ignis clamat Usinius.
Ædes. Liceat interfari: sæpe ardua nimis erit hæc dif-
fessio à conjunctissimis sodalibus. PARTH. Sit ardua,
quia tamen necessaria, omnino facienda est. Arduum
remedium est ut vitam serves, brachium aut crus dare
præsecandum: Christi tamen præceptum esse non ne-
gabis: Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, absconde
eam, & projice ab te. Quid sibi conjunctius quis habet,
quàm sua membra? ea tamen sæpe sunt amputanda,
immediabile vulnus esse recidendum est, ne pars sincera tra-
hatur. Sic & amicus, Adelime, sic & sodalis aut socius
quicunque amputandus est, si tibi noxius est. Et quid
hic cunctandum? multò melius est, familiaritatem ami-
co quàm Christo renunciare, & jacturam facere amici-
tiæ potius quàm animæ.

§. II.

Petere, Petrel è Ecclesiæ Petra, nec inferorum ma-
chinis celsura, unus tamen ancillæ voculæ quas-
sata: nimirum petra erat Petrus, quamdiu erat inter bo-
nos. Vix ab iis digestus, improborum contubernium
adiit, & en tibi jam non petram, sed arundinem. Ver-
bulo sternitur, quæstionculâ unicâ deicitur, ad vocem
femineæ virum exiit, & ex animoso in timidissimum
mutatur; negat eum sibi notum, pro quo paulò ante
millies mori obstinavit, ejus ante pauculas horas san-
guinem hauerat in mensâ, cujus corpus epulatus fue-
rat, nolle tamen negat quem illamet ipsa horâ ferro
propugnarat tamen nolle negat eum cui illo ipso vespere
lavandos ac tergendos pedes porrexerat, paratus
etiam manus & caput offerre huic balneo; & tamen
nolle negat, cui carceris & mortis societatem sanctissi-
mè pollicitus fuerat; & tamen, eheu, & tamen hunc ip-
sum amantissimum omnium & notissimum hominem
negat sibi notum, negando jurat, jurando derestatur. O
Petre, inter Apostolos cordatissimus eras Domini de-
fensor, inter facinorosos timidissimus es desertor! Nem-
pe aliud est aula Caiphe, aliud cœnaculum Mellis;
aliud Apostolorum, aliud sunt colloquia scitariorum: in-
ter illos noscitur Christus, inter hos negatur. Tantum
habet momenti societas bonorum, vel improborum; il-
la virtutis, vitiorum hæc magistra est, & etiam nunc ve-
rissimum hoc: Cùm electi electi, cùm perversi per-
versissimi sumus. Fugiamus, & illos tales moribus nigros ca-
vamus ardentis studio. Nominatim verò fugiendi no-
bis sunt, qui & ipsi fugiunt, sed conciones in templis,
litterarias exercitationes in scholis; qui piorum libro-
rum lectionem, sacramentorum frequentationem ne-
gligunt; qui popinas & ganeas, qui convivia & sympo-
sia, qui mulierum amicitias, salutationes, choreas secan-
tur, non sine certo tam studiorum quàm salutis dispen-
dio: & ut verbo præcipiam, quisquis otium non fugit,
hunc tu maxime fuge. Otiosus ad omne vitium tam
discendum

discendum quam docendum aptissimus est. Otiosus nec pios libellos, nec sacras conciones, nec sacramenta curat, nec templa. Pro libellis chartulas luforias, pro concionibus compotariunculas, pro templis choreas frequentat: & ut tempus suavius fallat, nunc solem somno excludit. Et mero meridie stertit, nunc ambulatiunculas instituit, nunc mulierularum fabellas excipit, omnia agit ut nihil agat:

hic niger est, hunc tu Romane caveto.

Otiosus nemo est, qui non & vitiosus sit. Hunc talem ut vicinam pestem confortio nostro excludamus maturè.

§. III.

Quod si etiam famæ nominisq; rationem habeamus, deterioris notæ socios quam maximè aversemur, nisi & tales haberi velimus, quales illi sunt, aut illis contemptiores. Invaluit jam opinio, ab iis vivendi nos accipere similitudinem, quibuscum verlandi hauserimus cupiditatem: nec falluntur qui sic opinantur, testem habent Salomonem: *Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur.* Et uti vinum dilutum colorem mutat, etiam non omnem vini virtutem perdat: sic boji nominis ac famæ colorem amittit, qui admittit socios tam dilutæ probitatis. Hieronymus: *Tales, inquit, habeto socios quorum contubernio non infametur: non ornentur veste, sed moribus, non calamistrotisphant comas, sed pudicitiam habitu polliceantur.* Talis quique censetur, qualis est, quicum versatur. Nosti, aves concolores simul volant. Vis nosse hominem? atrende quorum familiaritatis assuescat: amicitia pares, aut accipit, aut facit. Ergo, qui probus, qui honestus vult videri, & proborum & honestorum amicitiam amet, & ambiat. Qui pensit non habet famam, & omnium indiscriminatum amicus fit, brevi plurimos numerabit titulos, sed parum speciosos.

Augustinus senex, de seipso juvene queritur, & *Precepit, inquit, tantâ cecitate, ut inter coetaneos meos pueret me minoris dedecoris quam audiebam eos jactantes flagitia sua, & tanto gloriantes magis, quanto magis turpes essent: libebat malum facere, non solum libidine facti, verum etiam laudis. Quid dignum est vituperatione nisi vitium? ego, ne vituperarer, vitiosior fiebam: fingebam me fecisse quod non feceram, ne viderer abjectior quo eram innocentior, & ne villor haberer, quo eram castior. Ecce cum quibus comitibus iter agebam platearum Babylonie, & volutabar in ceno, tanquam in cinamomo & unguentis pretiosis. O nimis inimica amicitia! Aedes. Non adeo metuendi sunt, quia nisi me Sello, pauci sunt, qui tam professæ sint impietatis, ut primâ fronte flagitiorum licentiam vendant. PARTH. Utut est, eorum certè pauci non sunt, qui lupum ovina pellucula regunt, & in quorundam familiaritatem cò blandius se primò insinuant, quò deinde perniciosius instigant ad pessimam libertatem. In hos aptè convenit illud: *Homo homini lupus.* Fugiamus, Aedtime, fugiamus blandientes hos lupos. Turpis, & plerumque fera nimis est cantilena: *Societas me perdidit.* At ridebimur ut inhumani & agrestes? rideant, modò non noceant: carior nobis sit pudicitia & integritas, quam ut ob eorum risum, fieri velimus fletu & lacrymis dignissimi. Qui vitare, vult farinam, & vestium pullarum candidos naves, nonne molam vitat? qui vultus atrorem metuit, nonne Cyclopium fornaces, & fabrorum ferratorum officinas declinat? idem & nobis hic faciendum, idque tantò magis, quia vitia pellicunt, serpunt, transiliunt. Apollonius Thyaneus sapienter hoc unum à Diis petiisse fertur: *Nosse bonos, malos vitare.* Optime preces. Nos idem, sed à Deo precemur: bonos & nosse & imitari, improbos & odire & fugere.*

CAPUT X.

Incontinentiæ primi effectus: CORPVS DEBILITAT, OPES PERDIT.

Finivi, Aedtime, primos duos versiculos, qui Incontinentiæ invitamenta continent:

Otia, Mensa, Libri, vaga Lumina, verba, Sodales:

Hec tolle, hanc minue, hos muta, hac claudere, hac fuge, vita hos.

Versuum horum ænigmata & scrupos, uti petieras, in lucem dedi. Et si quidem ænigmatistes tuus esse debeam, etiam alteros illos versiculos aliquâ luce perfundam: sunt isti:

Corpus, Opes, Animam, Ingenium, Famam, Virtutes:

Debitat, perdit, necat, impedit, inficit, aufert.

Jubes pergere? Aedes. Quælo te, Partheni, ceremonias & delicias omite, si permittis jubeo: si resistis, oro & obsecro. Et hoc de me scias velim, moras à me non sentiri, dum tu disseris: ab ore narrantis pendeo. Nec tibi fastidio sit, auditorem habere unicum: nos alter alteri sat amplum theatrum sumus. PARTH. Ergo deducamus sermonem ad usque umbilicum diei, post verbis saturi è patinis pransuri.

Primula verba utriusque versiculi, sunt, CORPVS DEBILITAT.

Non in animum tantum libidinis toxicum grassatur, ipsum etiam corpus enervat & fœdat, cui & vires & valetudinem bonam subducit. Hic ego falcem meam substringo: medicorum hæres est, & illorum pronuntiationis affirmanda. Unicum produco testem, qui unus pro mille dicat, quam Venus inimica sit valetudini. Hippolytus Guarinonius, vir inter medicos etiam scriptis clarus, Anno Christiano millesimo sexcentesimo decimo libro typis vulgavit, in quo humanæ gentis multiplicem, quâ vitam, quâ mores, interitum deplorat. Hic, libro quinto sexagesimo capiti hunc præfigit titulum: *Naturalis demonstratio & confirmatio, nullam pestem ad corruptionem humanarum virium, deflorationem juventutis, & inexpectatam humanæ vitæ præcisionem, æquè facere quam Venerem.* Ejusdem libri, capiti sexagesimo secundo hanc præmittit inscriptionem: *Præclara & illustria testimonia Physices & Medicinæ Antistitum, quòd majus in orbe malum non sit adimaturam & præproperam mortem accelerandam quam Venus.* Ejusdem libri quinti capitis sexagesimi tertii hoc est prologium: *Continentiam & Castitatem ad diuturnam valetudinem & vitam, non optimum solum & præstantissimum esse remedium, sed multò nobilius quid, humanæq; rationi còvenientius digniùque, quam illicitam Venerem, aut etiam licitum conjugium.* Audis, mi Aedtime, quod nominatissimus & regius olim medicus, præ cælibe vitâ contra Venerem improbitatem testimonium dicat, vel in fronte solum dictorum capitum? Rationum & argumentorum pondus hic omitto.

§. I.

Chrysothomum huic testem adjungo, agnosce illius *Tom. 5. hom.* verba: *Qui in deliciis & luxuria vitam ducunt, resoluta quæd nemo quidem corpora, & omni cerâ moliora circumferunt, atque cadunt, &c. agmine quodam infirmitatum repleta, & eis est vita semper cum medicis & medicamentis: sensus autem ipsi tardi, graves, obtusi, & quodammodo jam sepultri. Magnus testis in rem præsentem. Contrâ verò non animi tantum bona è limpidissimo pudicitie fonte promanant, sed etiam flos, venustas, vires corporis, vita sanior, senectus tardior. Non immeritò & continentia illud gloriatur. Flores mei, Eccl. 6. 24. fructus honoris & honestatis, in me gratia omnis vita. Ex te 23. & 25. Vitam longam & pacem datur continentia.*

ria, tot annis produxerunt vitæ: non illis hanc longævitate à Castitate potissimum concessam censet?

Simeon Stylites, illud Orbis miraculum, ille perditus atque pernox staror, per continua jejunia, ad annum centesimum nonum pervenit, at ut scias, uxorem nunquam habuit.

Anronius Magnus, cui Orbis pro libro fuit, centum & quinque annis vixit: at conjugem ignoravit.

Paulus, primus Eremita, centesimum decimum tertium annum attigit: at semper virgo permansit.

Hilarion, pauperimus monachus, & à sole nunquam comedere vilus, vitæ annis octoginta quatuor, nullam uxorem duxit.

Panuphius, qui plurimis annis solo pane victitavit, nonagenarius evasit, & conjugium nescivit.

Macarius, annum nonagesimum excessit perpetuis jejuniis: nuptias nunquam celebravit.

Arsenius Arcadii & Honorii Imperatorum Præceptor, ad centum viginti annos ætatem detulit: epithalamium ei nemo cecinit.

Romualdus Italus gente, hanc ipsam ætatem attigit, cultu victique asperitudo: virginitatem semper coluit, & animi candorem jugalibus illecebris longè prætulit.

Franciscus de Paula, semel de die pane & aqua se refecit, idque post occasum solem, nonagesimum tamen annum superavit, & jugi Castitate floruit.

Hieronymus Stridonensis laboriosam & exhaustam fame senectutem ad octogesium annum protulit, Castitatem tam servavit integrè, quàm copiosè laudavit.

Beda ab ætatis suæ anno septimo, ad nonagesimum secundum in Religione virgo vixit, conjugii penitus ignarus.

Remigijs, Pontificis Rhemensis officium gessit (quod rarum, & nescio an cuiquam alteri concessum) annos totos septuaginta quatuor. Unde Jubilæus nominabatur universè. Nonaginta sex annorum fuit, cum obiit: torum maritalem nunquam attigit.

Martinus Turonensis, octoginta sex ætates, Udalricus Paraviensis Præfex centum quinque, Epiphanius centum quindecim autumnos vidit: crebra his sanctissimis viris observata jejunia, Virginitas perpetua.

Longum nominare sexcentos alios, quos parsimonia, & eorum quæ aviditatem evocant, modus & Castimonia ad longam senectutem perdaxerunt. Reperies hodieque non paucos qui venerandam suam eruditamque canitiem partim abstinentiæ, partim Castimoniæ jure optimo ascribant. Cænobita ingredi & hominum Religiosorum aedes invenies complures, qui sexaginta, septuaginta, octoginta, etiam nonaginta hiemes tolerant, vitæ tantò longioris, quantò continentioris. Ante annos non multos, ad materteram meam in pauperimo cænobio monialem revisi, & ut sermo ibat, quæsi, quot jam annis illic serviisset Deo: respondit, quadraginta. Obstupui ad hanc vocem, & mox eam serio intuitus, ex oculorum suæ, viginti annorum virginem pronunciassem. Igitur Deo, inquam ego, gratias amplissimas memineris: extra Religionem nec virum istarum, nec hujus coloris esses; jam obijisses, aut tumbam proximè spectares. Hoc etiam vitæ continentis merces est, quæ quos calibes, hos & longævos facit. Et quis enim, ille, dic Edesime, tam ferreus & abeneus, qui conjugii vinculis implexus, inter tot quotidie recurrentes curas, mæores, angores infortunia, æquè sanus ac vegetus vivat, quàm is qui hoc unum curat, ut Deo suo placeat? Illis alijs tot corpora sunt vestienda, tot ventres saturandi, tot morbi curandi, tot calamitates deplorandæ, tot funera lugenda, toties pœnè moriendum, quoties liberorum aut nepotum unus extinguitur.

Sed mittamus valetudinis & vitæ dispendia in conjugio: quot adolescentum & juvenum sanitas & vita in hoc uno maligne Veneris Euripo naufragata est? dic

A mihi, unde bubo, scabies Gallica, aliique innumerabiles morbi in humanum genus, velut ex insidijs prorumpunt, nisi ex hoc uno libidinis latibulo?

§. II.

DE opibus, quas uti vites, licentior & libidiniosior vita ambedit, vix est quod addam. Verè, prout versiculus monet, *OPES PERDIT* Incontinentia. Res liquet, peras & marsupia mirum quantum ab impuro amore exenterari. Castus amor sine impenfis est: gratius inter duos pluresque recipitur: spurcus & Venerius, tam manus auro injicit quàm animo. Hic illa cantilena occiditur: aut da, aut non ama. Ah! quot miseri amatorculi post Paupertati fecere stipendia, qui prius Veneri. Evangelicus ille prodigus, quàm bellè & quàm facile omne suum patrimonium inter impuræ vitæ homines decoxit: facta ipsi est alea; cuncta absorpta sunt, perierunt universa; non naufragio, non agitudine, non sinistro casu, sed *vivendo luxuriosè*. Non tot absorpsit rates charybdis vorax, non tot absumpsit noxios Atheniense barathrum, quot emunxerunt tales amice aureos in ejusmodi luxu: ita bonus ille juvenis porcorum denum conviva factus est, ubi meretricum symptulo esse desit. Prodigium est, quod addo. Fuit Meretrici prisco ævo juvenis, cui Mundus nomen (nihil minus ei actus conveniebat) qui Paulinam pudicam matronam ad inhonestam sollicitavit; ejus pudiciam ut auro expugnet, viginti drachmarum miriadas, hoc est, viginti milia Philippicorum spondit, si votis haberet obsequentem. Vah! quod hoc inaurata petulantia portentum est? Nosti quid Demosthenes prudentissimæ Laidi pro nocte decem milia drachmarum stipulanti responderit? *tanti panitere non emo*. Quàm verè hoc à te dictum, mi facundissime orator, inhonestæ voluptati individuum comitem ire *POENITENTIAM*. Quis unquam Veneri vel horam, vel momentum servivit, quem impuræ servitutis hujus non poeniterit, & puerit? *ÆDES*. Oraculum fundis, Partheni: & pricis etiam illis notum fuit, ubi mel est, ibi & fel esse; & ubi uber, ibi tuber reperiri. *PARTHEN*. Atque, ut est in fabulis, litigant olim Jove iudice, Voluptas & Dolor, neque illa huic, neque hic illi in ullo cessurus videbatur. Ad quos Jupiter: Bene est, inquit, ita vos componam, ut dirimi nequeatis. Atque ita dissidentes adamantino & inenodabili vinculo colligavit velut fugitivos seruos, ut neuter neutrum possit effugere: inde nunquam non simul sunt. Mirum, quàm eleganter Mediolanensis Pontifex Ambrosius Voluptatem producat hunc in modum faciendam: Ille apud me primus, qui omnium perditissimus; ille meus est, qui suus non est; ille mihi gravior qui sibi nequior. Calix aureus Babylonis in manu meâ, inebrians omnem terram; ex poculo meo biberunt omnes gentes. Hipponensis Præsul Augustinus quàm verè: O voluptates, inquit, quàm faciles aditus habetis, dum suadetis! & quàm difficiles exitus habebitis, cum perimetis: Dum suadetis, inungitis; sed postquam suaseritis, usque ad mortem animæ pungitis. Habemus ergo jam illustria duo præmia libidinis: Corpus effatium, & depletum, exhaustumque marsupium.

CAPUT XI.

Incontinentiæ affectus alteri: ANIMAM
NECAT, INGENIUM
IMPEDIT.

NEC sola hæc, nec summa mala sunt impuræ Veneris. Parum illi est vires & valetudinem corpori, crumenæ numos subtrahere: Nobiliore prædâ, & verò spoliis opimioribus triumphat. Animam impuri pessundat, & necat. Hoc illi quidem cum ceteris vitiis commune

CAPUT XII.

Incontinentiæ effectus tertii: FAMAM IN-
QUINAT, VIRTUTES OM-
NES EXTIRPAT.

AD gemini versiculi finem, & unâ sermonis ante-
meridiani, tendimus. Incontinentia in famam &
Virtutes grassatur; illam inquinat, has extirpat. Hiero-
nymus voces hujusmodi usurpavit: O luxuria, ô ignis infer-
nalis, cujus materia gula, cujus flamma superbia, cujus
scintillæ prava colloquia, cujus fumus infamia, cujus ci-
nis immunditia, cujus finis gehenna! De jacturâ famæ
non est quod longè differam; res ipsa loquitur nullum
certè vitium est, quod plus erubescere nos cogat quàm
hoc, de quo sermo est. Merito plurimum pudoris ha-
bet & ignominia, quod plurimum habet infamiae &
turpitudinis. Nec aegrè credam, plurimos hominum,
tum demum perfide mutos esse incipere, cum hoc ge-
nus flagitii in confessione prodendum est. Nec crebrius
violari Pœnitentiæ sacramentum, quàm ab silentio
commisissæ obscœnitatis. O tetrum flagitium! quod non
tantum letalem plagam imponit, ut alia, sed & mede-
lam excludit, & hoc unum agit, ut quem semel nexuit,
nunquam manu mittat. Nec illi satis lævisse, pecuniam
abstulisse, ingenium fregisse, memoriam hebetasse, ju-
gulasse animam, nisi demum & famam rapiat, probi-
que nominis thesaurum intervertat crudeli prædatione.
Neque hoc mirum in hoste omnigenarum Virtutum, &
amici Vitiiorum omnium. *Libido omnium
vitiiorum
amica.* **ÆDES.** Enimverò, Parthe-
ni, hoc ultimum nondum ex toto persuasisti: habent
Virtutes suum quæque hostem, habent, & Virtus suum
quodlibet adversarium. **PARTH.** At ego te, mi *Æde-*
sime, hic quidem inoffenso pede ire velim, nec quid-
quam subistere, aut adhibere. Non retracto, dixi,
C idque levi operâ planum facio. Libido sic immutat ho-
minem, ut nec homo quidem maneat, verè jam pecus,
post exitum turpiter hominem. Da mihi juvenem,
ejusmodi spurcitiarum amantem, & vide quid in illo
solidæ virtutis reperias? exulant virtutes, ubi libido vi-
catrix imperat. Canit olim Venusinus vates, de juvene
sui juris facto.

Cereus in vitium flecti, monitoribus asper.

Verissimum id est de homine obscœnarum sordium,
non puro: Cereus is est, non in unum aliquid, sed in
omne prorius vitium. Principio quidem, non negabis,
credo, si superbiæ eos studere dicam qui lascivis oculis
probari se cupiunt; qui compulsi, qui munduli, & niti-
duli è meris pigmentis & nitelis formam sibi adstruunt,
& hoc maxime agunt ut placeant. At avari forsân hi ta-
les non esse videbuntur: non sint etiam: at erunt cer-
tè prodigi, quod æquè vitiosum est & turpe. Imò quod
monstruosissimum merito dicam, frequenter isti, & avari
D sunt simul, & effusi. Ab his pecunias avarissimè com-
pilant, ut habeant quod in istos per prodigiam ef-
fundant. Parentibus rapiunt, meretricibus donant. In-
vidiâ plenum esse amorem Venerem nemo nescit. Ve-
teres tibi tragœdias recantari vis? Troiæ labores & ex-
cidium, sed & plurimum civitatum, imò & regnorum
eversiones id satis loquuntur. De gulâ, non est quod
multis astruam: in aperto est, monstrum esse libidinem
sine gulâ. Sed neque familiares amicos reperies
quàm desidiam & luxuriam, otium & Venerem. Con-
signo cum Tullio, qui in Catone Majore, Archyta Ta-
rentini verba sic refert: Nullam capitaliorem pestem,
quàm corporis voluptatem hominibus à naturâ datam.
Nec multò post subjungit: In voluptatis regno Virtus
consistere non potest: quocirca nihil tam detestabile,
tàmque pestiferum quàm voluptas, liquidem cum ma-
jor est & longior, omne animi lumen extinguit. At verò
Salomoni

mune est, animum *Æterna* mortis reum statuere. Sed A
hoc & facilius & celerius facit, quàm ferè ullum vicio-
rum. Hic enim, vel unâ atque unicâ cogitacionulâ im-
purâ, eaque solâ, quam nostrates Theologi, delectatio-
nem morosam nominant, æternis flammis obnoxii red-
dimur. Absit facinus, absit patrandi facinoris voluntas,
æternæ tamen morti ille se objicit, qui vel solum impu-
riorem cogitatum, in oblectationem sciens volens ad-
mittit. Hoc Augustino credes, apertissimè id pronun-
tiant: *Torus homo, ait, damnabitur, nisi hac quæ sine volun-*
tate operandi, sed tamen cum voluntate animum talibus oble-
ctandi, solius cogitationis sentiuntur esse peccata, per mediato-
ris gratiam remittantur.

Rectè castissimus Bernardus, cum flagitiosas per
puellam infidias sibi strui adverteret, *latrones, latrones,*
exclamavit. Sanè latro est omnis Veneræ libido; latro-
num ritu amplexatur ut perimat; osculum mentitur
cum Joabo, ut sicam infigat in Amasiam quem salutat.
Et Seneca monitum est: *Voluptates præcipue exurba, &*
invisissimas habe latronum more; in hoc nos amplexantur ut
strangulent. Ah! quanti perierunt ab hac unâ peste. Et
quod lacrymis dignum, etiam fortissimi, etiam sapien-
tissimi, & quod mireris, vel etiam sanctissimi, Samso-
nes, Salomones, Davides, hoc uno telo corruerunt. Et
nos qui stamus qui nec Samfone fortiores, nec Salo-
mone sapientiores, nec sanctiores Davide sumus, præ-
sertim cum pericula nostrâ sic amemus, ut in ea proni
magnòque nisu ruamus, & plerumque toti procumbamus
in voluptatem?

Memini ego & horreo, quoties id memini à Præce-
ptore meo me audire, si centeni juvenes inferiorum
flammis addicantur, & centenis istis nonaginta novem,
ob hoc, de quo loquimur, vitium Carnis damnari; cen-
tesimum demum ob aliam aliquam graviorem noxam.
ÆDES. Conjectura hæc mihi non incredibilis est. **PARTHEN.**
Nec mihi certè. Immobiles stat sententia in im-
puros jam lata: *Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis*
fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum ser-
vitus, non habet hereditatem in regno Christi & Dei.

S. I.

Memoriâ quoque & ingenium ab hac sædissimâ
luc afflari & corrumpi, nimis quàm certum est,
& verissimè Philosophorum Deus Aristoteles, *Venerem*
amentia præfata ait. Scholas obsecro & gymnasia lu-
stremus: hic tu mihi adolescentem aut juvenem, qui
unâ & Veneri liter & Apollini, qui sit ingeniosus simul
acerditus, & tamen parum castus. Monstrum hoc mi-
hi foret, albo simillimum corvo. Non sine mysterio
Muse Virgines finguntur à poetis: malè simul habitant
libido & eruditio. De talibus verissimè Comicus:

Neque jus, neque bonum aut æquum sunt,
Melus, pejus, proffit, obfit, nihil vident
Nisi quod libido suggerit.

Et Claudianus meus, poetarum ocellus, assentitur:

Luxuries prædulce malum, quæ dedita semper
Corporis arbitriis, hebetat caligine sensus.

Et verò si lubet, bibliothecas obeamus, & gnave in-
dagemus, an plus librorum scripserint calibes & casti,
an verò vinculis uxoris arcenti. Et quâ possit, fac velle,
Veneris facibus vel leviter adustus, eâ tranquillitate
animi & serenitate, quâ opus est, tractare libros? quid
fani sensus, aut eruditæ cogitationis, è tali cloacâ (da
veniam verbo) effodias? in impuro & sordente vase
malè servaveris opobalsamum. Et divinæ paginæ ora-
culum est: *In malevolam animam non introibit sapientia,*
nec habitabit in corpore subdito peccatis. In fonte cenoso ac
turbido, nil liquido satis ac perspicue cerni potest.

Lib. 12. de
Tren. cap. 12.

2. Paul. 2. 4.

Immo. He-
aut. 23. 4.
Jua. 1.

Cap. 12. 1.
cap. 4.

Salomoni magis credes quam Ciceroni, aut Deo de Salomone. Hunc ubi libido triumphavit, vitorum omnium mater idololatria cupissimè sub jugum misit. Quid virtutis remansit in Herode, postquam victas manus dedit Herodiadis perulantia, cuius incestum non lacrimis, sed cruoris rivulis deploravit infontissimi Baptistæ præcibus caput? O luxuriam! ô charybdin quæ omnes animæ vires, inò & corporis, quin & omnem virtutem gulosè absorbet abiguntque! *Ædes r. m. v. s.* Persuades, Partheni, & me in tuam sententiam trahis vel invitum.

§. I.

PARTHENIUS. *Ædesime*, suboleo quid velis. Epilogum expectas, & ut loqui desinam. Dentes credo, tibi pruriunt in cibum. Nec mirum: sextâ jam lineâ tangitur umbra, meridiem esse & mihi stomachi mei horologium dicit. Sed quæso te, patere, uterque suam prius & memoriam & patientiam exerceat, quam mensam accumbat. Revocemus in cumulum & synopsin quidquid horis antemeridianis super *NICETÆ* nostri victoriâ prolixè oblupefendâ disseruimus. Et nisi me fallit memoria, ordinem hunc servavimus.

Sermonis caput *NICETAS* fuit, verè victor, verè major elogiis nostris quibuscunque. Quidquid illecebrarum, quidquid artis aut fraudis, quidquid machinarum Incontinentia seu Libido habet, in *NICETAM* expedit. Omnia tentavit fecissimus Cupido, omnia superavit castissimus *NICETAS*, dolos, artes, fucos, fraudes, vim omnem expunxit; technas, illecebras, machinas elusit universas. Novo ausu & robore planè admirando suum debellavit hostem. Hanc ei victoriâ dum mirabundi gratularemur, sermo nos suaviter ad Incontinentiæ armamentarium deduxit. Hic duplicis generis arma reperimus, *Invitamenta* & *Effectus* Incontinentiæ: illis oppugnat, isti jugulat. Ita primum laessentis Incontinentiæ telum est *OTIVM*, horribilis carapulta contra omne genus bonarum actionum. Alterum Incontinentiæ telum oleo litum, ut sit penetrabilis, *GLA* est. De hac notum illud Ambrosii: *Sarventis Castitatem prodigit*. Et sanè plures occidit Gula quàm gladius, fuitque ea semper placitorum malorum fomes. Tertium & Quartum Incontinentiæ telum, *LIBRI*, & *PICTURÆ* lascivæ. Rarissimum est his tangi, & invulheratum vivere. Quintum, *OCULORVM LIBERTAS*. Abundè, reor, demonstravimus, quantum veneni per oculos attrahamus in animum. Beatus ille, qui oculorum suorum dominus, seduci se ab illis non sinit. Sextum Incontinentiæ volatile illicium *SERMO IMPUDICVS*. Multiplex hic malum, & audientium & loquentium. Septimum trabale telum Incontinentiæ *SOCIETAS PRAVA*. Contra piceatam hanc tragem, nemo nimium munitus erit aut cautus. Alienis exemplis, & societate plurimi perirent qui perire se nesciunt.

§. II.

ATque his armis oppugnavit *NICETAM* Libido. Initium pugnae, ab illo hortensio. Orio cœpit, cum fortissimus juvenis, ad mollissimum lectulum deduceretur, tanquam illic suavissimè meridiaturus, ubi hortus variam voluptatem velat offertam epulis mensam jam explicasset: Postquam ergo resupinus in toro juvenis blandè alligatus est, petulantissimæ mulieris compta facies, libris & picturis ad nocendum longè pestilentior, castissimis illius oculis sese impudenter ingessit. Hic, audire aut aspicere; hic tangi aut tangere, extremi res erat periculi. Ad fallendos oculos forma, ad inducendum animum verba incitabant compositissima. Et quid societate hæc poterat esse periculosius, quàm solum à solâ sic deprehendi? Vicit tamen, vicit

NICETAS universa hæc incontinentiæ invitamenta. In lectulo delicatissimo, est victus, minime tamen oriosus, voluptatem paratissimam penitus exolus, ad pictam supra omnes imagines feminam neutiquam curiosus. Ad omnes oculorum illecebras cæcus, ad melitos verborum globulos surdus, Veneræ hujus societatis fortissimus adversarius, invictus, inexpugnabilis. Quia ergo Incontinentiæ tela, quibus expugnare solet, incassum ceciderunt, arma etiam, quibus solet jugulare, frustra fuerunt. Recordari sine, *Ædesime*; quos Incontinentiæ statuerimus *Effectus*? & hi arma sunt illius, quibus, quos expugnavit, necat. Primus ergo Incontinentiæ *Effectus*, corpus viribus, Alter, crumenam numis exhaurire; Tertius, animum occidere: Quartus, ingenium hebetare: Quintus, famam inquinare: Sextus demum, virtutes omnes extirpare. Atque de his, est strictum & ordine nonnihil inverso, prout vericuli suggererant, jam egimus.

Nunc mensa & prandium nos vocat: *Ædesum*, meus hodie conviva eris, sed non asymbolus. Tres tibi quasiunculas ponam, quæ à proposito sermone, simul & à mensâ non abhorreant. Prima erit: cur Apicula volucres innubæ, & virgines avicula, Cereis famulæ vocentur; quos illa flores non tangant, quos homines non pungant, quo flore maximè gaudeant; quo etiam spectat quid mel virgineum, quid charta virgo, quæ virginea sit membrana? *Ædes*. Num hæc una est questio? *PARTH.* Una, sed conglobata. Altera: quæ herba & oculos acuat, & Castitatem; & quæ avium tam vivæ quàm mortuæ, seu, tam naturâ suâ quàm esu nostro, sint castissimæ, & quid apud homines religiosos lactuca & hordeum, quotidiana panis fercula sibi velint? *Ædes*. Ut video, mille me questionibus petes. *PARTHEN.* Ne disside: reperiemus responsa. Postrema, quæ, rerum delicatissimæ, quæ irreparabiles in utroque ordine numerabis jam præcisco Virginitatem. Eamus; nisi tu *Chamaeleon* sis, & ætæ vivas. De ceteris, jam pransi colloquemur.

LIBER SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM.

Geminus *NICETÆ* Benedictus, Illustrissimo titidem facinore.

PARTHENIUS. In Sanctuariis Mithridatis maximi Regis devicti (Plinius memorat). Cn. Papeus Lib. 33. inveniit in peculiari commentario, ipsius manu compositionem antidoti, è duabus nucibus fideis, sicibus totidem, & rutæ foliis viginti, simul tritis, addito salis granis: & qui hoc jejuniis sumat, nullum ei venenum illo die nociturum. Satis veneni congestimus ante meridiem. Vis, *Ædesime*, huic suum etiam antidotum queramus? *Ædes*. frustra hoc rogas? epulis tuis satur sum, nondum tuis verbis. Pertexe telam, mi Partheni, quam ortus es. Venena nosse, te auctore didici: discam etiam nosse obliuientia venenis pharmaca. Tu mihi Mithridates sis. Marfos, Ophiogenes, Pysillos terrori serpentibus fuisse, narrat idem Plinius, & tactu ipso succive medico levasse. Anguis est Incontinentia, fecundissima veneno, & quos non icit Partheni? è Pysillorum familia te virum præsta, & icit aut icientis tactu medico succurre. *PARTH.* blandè cogis.

Ergo progrediamur sermone cæpto, & jam alterum à *NICETÆ* exordium ducamus, cui nemo non acclamet. Vicit